

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Monitoring aktivit jednotlivých krajských úřadů
pro náhradní rodinnou péči**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: **SOCIÁLNÍ PRÁCE**

Autor: Renata Reinová

Vedoucí práce: PhDr. Martina Hrušková, Ph.D.

České Budějovice 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem *Monitoring aktivit jednotlivých krajských úřadů pro náhradní rodinnou péči* jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské/diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 18. 4. 2024

.....

Renata Reinová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat paní PhDr. Martině Hruškové, Ph.D., za vedení mé bakalářské práce, odborné poradenství a praktické rady. Rovněž bych touto cestou chtěla poděkovat všem komunikačním partnerům, kteří se na výzkumu podíleli.

Monitoring aktivit jednotlivých krajských úřadů pro náhradní rodinnou péči

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na náhradní rodinnou péči a činnost krajských úřadů v procesu jejího zprostředkování. Cílem této bakalářské práce je zmapovat aktivity jednotlivých krajských úřadů pro podporu pěstounské péče, dále pak zjistit, jakým způsobem přibližují tuto problematiku široké veřejnosti a jak podporují a vzdělávají případné žadatele o pěstounskou péči. V bakalářské práci byly stanoveny dvě výzkumné otázky: „Jakým způsobem propagují jednotlivé krajské úřady pěstounskou péči?“ a „Jaké činnosti provádějí jednotlivé krajské úřady pro vzdělávání žadatelů o pěstounskou péči?“

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou, přičemž teoretická část zahrnuje definici pojmů rodina, náhradní rodinná péče spolu s popisem jejich jednotlivých forem, vysvětlení tematiky sociálně-právní ochrany dětí a činnosti krajských úřadů v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče. V praktické části byla k dosažení stanoveného cíle využita kvalitativní výzkumná strategie, technika polostrukturovaného rozhovoru a metoda dotazování. Výzkumný soubor tvořili sociální pracovníci krajských úřadů z oddělení sociálně-právní ochrany dětí, kteří mají na starost náhradní rodinnou péči. Výsledky byly vyhodnoceny pomocí otevřeného kódování.

Z výsledků provedených rozhovorů vyplývá, že způsoby propagace náhradní rodinné péče se u zkoumaných krajských úřadů převážně shodují. Zároveň bylo zjištěno, že vzdělávání žadatelů o pěstounskou péči není ve většině případů prováděno přímo krajskými úřady. Tuto roli zastávají příspěvkové organizace, které mají pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí.

Tato bakalářská práce může být použita jako souhrnný studijní materiál pro studenty, širokou veřejnost či zájemce o náhradní rodinnou péči. Na základě zjištěných dat lze práci využít jako studijní materiál pro strategické plánování usilující o zlepšení propagace náhradní rodinné péče.

Klíčová slova

rodina; náhradní rodinná péče; pěstounská péče; sociálně-právní ochrana dětí; krajský úřad

Monitoring of the Activities of Individual Regional Governments for Substitute Family Care

Abstract

The bachelor thesis focuses on substitute family care and the activities of regional governments in the process of its mediation. The aim of this bachelor thesis is to map the activities of individual regional governments for the promotion of substitute family care, then to find out how they bring this issue to the public and how they support and educate potential applicants for substitute family care. Two research questions were set in the bachelor thesis: "How do the regional governments promote substitute family care?" and "What activities do the different regional governments carry out to educate applicants for foster care?"

The thesis is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part includes a definition of the terms family, substitute family care together with a description of its various forms, an explanation of the topic of social and legal protection of children and the activities of regional governments in the process of mediation of substitute family care. In the practical part, a qualitative research strategy, a semi-structured interview technique and a questionnaire method were used to achieve the stated goal. The research sample consisted of social workers of regional authorities from the departments of social and legal protection of children who oversee substitute family care. The results were evaluated using open coding.

The results of the interviews show that the methods of promoting substitute family care are mostly the same in the regional authorities surveyed. At the same time, it was found that the education of applicants for foster care is in most cases not carried out directly by the regional governments. This role is played by the contributory organisations that are mandated to carry out social and legal protection of children.

This bachelor thesis can be used as a comprehensive study material for students, the public or those interested in substitute family care. Based on the data, the thesis can be used as a study material for strategic planning seeking to improve the promotion of substitute family care.

Key words

family; substitute family care; foster care; socio-legal protection of children; regional governments

Obsah

Úvod	9
1 Teoretická část	10
1.1 Rodina	10
1.1.1 Funkce rodiny	10
1.2 Náhradní rodinná péče	11
1.3 Formy náhradní rodinné péče.....	13
1.3.1 Osvojení.....	13
1.3.2 Poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje	14
1.3.3 Svěření dítěte do péče jiné osoby	14
1.3.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu	15
1.3.5 Pěstounská péče.....	17
1.3.6 Pěstounská péče zprostředkovaná	18
1.3.7 Pěstounská péče nezprostředkovaná.....	18
1.4 Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí.....	19
1.4.1 Odměna pěstouna a příspěvek při pěstounské péči	20
1.4.2 Další dávky pěstounské péče.....	23
1.5 Sociálně-právní ochrana dětí v procesu náhradní rodinné péče.....	23
1.5.1 Orgány sociálně-právní ochrany dětí.....	24
1.6 Krajské úřady v rámci procesu náhradní rodinné péče	25
1.7 Doprovázení pěstounských rodin.....	28
2 Praktická část.....	29
2.1. Cíl práce	29
2.2 Výzkumné otázky.....	29
3 Metodika	30
3.1 Metody výzkumu a techniky sběru dat	30
3.2 Výzkumný soubor	30

3.3 Realizace výzkumu	31
3.4 Vyhodnocení dat	32
3.5 Etika výzkumu	32
4 Výsledky.....	33
5 Diskuse	46
6 Závěr	52
7 Seznam literatury a zdrojů	54
8 Seznam tabulek	60
9 Seznam obrázků.....	61
10 Seznam použitých zkratk	62

Úvod

Náhradní rodinná péče je téma, které je, bylo a bude často diskutováno a je stále aktuální. Náhradní rodinná péče představuje klíčovou součást sociální péče, jež poskytuje dětem bezpečné a stabilní prostředí v případech, kdy nemohou vyrůstat ve své biologické rodině. Tento systém péče je založen na myšlence poskytnout dětem péči, prostředí a podporu rodinného typu, která jim umožní růst a správný vývoj v prostředí plném lásky, péče a porozumění. Náhradní rodinná péče může nabývat různých forem a každá z nich má své specifické charakteristiky. Nedílnou součástí náhradní rodinné péče je také osvěta a informační kampaně, které mají významný vliv na zvyšování povědomí a edukaci o pěstounské péči a dalších formách náhradní rodinné péče. Tyto kampaně rovněž motivují lidi, aby se stali pěstouny.

Cílem bakalářské práce je zmapování aktivit prováděných jednotlivými krajskými úřady pro podporu pěstounské péče. Práce se zaměřuje na způsoby, jakými tyto instituce přibližují a představují téma pěstounské péče široké veřejnosti a jakým způsobem podporují a vzdělávají potenciální zájemce o tuto formu péče.

Bakalářská práce obsahuje část teoretickou a část praktickou. V teoretické části jsou definovány pojmy rodina a náhradní rodinná péče spolu s popisem jejich jednotlivých forem, a to s důrazem na pěstounskou péči. V souvislosti s pěstounskou péčí je zde zmíněna i novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí z roku 2021. Kromě toho je v této části rozebrán pojem sociálně-právní ochrany dětí a popsána činnost krajských úřadů v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče. Praktická část se zaměřuje na popis výzkumu, který se zabývá propagací pěstounské péče krajskými úřady a vzděláváním žadatelů o pěstounskou péči rovněž krajskými úřady.

1 Teoretická část

1.1 Rodina

První kapitola se zabývá základním stavebním kamenem náhradní rodinné péče a tím je rodina. Definuji zde pojem rodina a jeho změny v průběhu let společně se základními funkcemi rodiny. V odborné literatuře se můžeme setkat s nespočtem definic termínu rodina. Důvodem je převážně vývoj společnosti a změny, které mění strukturu rodiny.

Existence rodiny je odedávna založena především na péči o vlastní děti. Je tedy základní jednotkou každé lidské společnosti a zároveň je biologicky významná pro její udržení (Matoušek, 2003). Ačkoliv společenské vědy věnovaly přemíru pozornosti vymezení pojmu rodina, stále se můžeme setkat s celou řadou jeho různých definic. Mezi nejjednodušší definice spadá popis rodiny jakožto malé skupiny osob, jež je navzájem spojena příbuzenskými, manželskými či jinými obdobnými vztahy, a to hlavně společným způsobem života (Lovasová, 2006). Dle Hubera (2016) musíme na rodinu nahlížet jako na vícegenerační společenství a není možné ji redukovat pouze na vztah rodičů k jejich dosud neploletým dětem. Již Matoušek a Hůlová (2013) se domnívali, že brzy bude uznána rodina, v níž se její členové jako rodina cítí, bez ohledu na to, zda dospělí uzavřeli sňatek a děti jsou s dospělými biologicky příbuzní. I z toho důvodu je výraz rodina dnes spíše zkratkou pro rodinné soužití blízkých lidí.

V současné době se setkáváme s pojmem moderní rodina. Kurpejović et al. (2022) definovali moderní rodinu jako tu, jež je otevřená společnosti a ve společenském a ekonomickém životě je velmi aktivní. Dále také jako rodinu, která si osvojila moderní a vědecký pohled na svět. Manželský svazek je zde založen hlavně na vzájemné lásce, touze po rozšíření druhu, samozřejmě na výchově dětí a mimo jiné na realizaci osobního štěstí. Moderní rodina se dle autorů snaží u svých dětí rozvíjet kladné charakterové vlastnosti, dále také sladit osobní a sociální zájmy, snaží se připravit děti pro tvůrčí činnosti a vytváří podmínky pro to, aby mohli mladí lidé obecně přinášet tvůrčí dynamiku, věřili v sebe, v lidi a v život (Kurpejović et al., 2022).

1.1.1 Funkce rodiny

Rodina je unikátní a nenahraditelnou institucí a také závazným modelem společnosti, se kterým se dítě setkává jako první (Matoušek, 2003). Toto společenství je těsně spjaté se

vztahy uvnitř, ale i navenek. Okolnímu světu se tedy otevírá či uzavírá, a to podle momentální potřeby. Jak uvádí Lovasová (2006), jde o malý samostatný svět, ve kterém je poskytování péče a ochrany jeho členům hlavním posláním.

Matoušek a Hůlová (2013) shrnuli základní funkce rodiny do ekonomického zajištění, emocionální podpory a vychovávání dětí. Mezi obecně známé funkce rodiny řadíme také funkci reprodukční, ekonomickou, socializační a emocionální. Není pochyb o tom, že pro dítě má rodina nezastupitelný význam či rozhodující vliv na rozvoj jeho osobnosti v oblasti duševní, tělesné a sociální. Pro zajištění optimálního vývoje dítěte musí být rodina schopna uspokojit jeho základní potřeby (Lovasová, 2006). Jednotliví členové rodiny mají různé role, jež se odlišují především postavením jednotlivce v rodině (Segrin, 2011).

V Listině základních práv a svobod (1993, s. 22) se uvádí, že „*děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu*“. Důležitým dokumentem v oblasti práv dětí je také Úmluva o právech dítěte, která udává, že děti mají nárok na zvláštní péči a pomoc a že v zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti musí dítě vyrůstat v rodinném prostředí a v atmosféře štěstí, lásky a porozumění (Úmluva o právech dítěte, 2016).

1.2 Náhradní rodinná péče

V následujících kapitolách je shrnut základní rámec náhradní rodinné péče v České republice. Je zde definován samotný pojem náhradní rodinná péče společně s jejími jednotlivými formami. V této práci je nepochybně hlavním objektem zájmu pěstounská péče, proto je jí i pěstounské péči na přechodnou dobu věnována následně samostatná kapitola.

Podle Matouška (2003) lze náhradní rodinnou péči rozdělit do dvou hlavních kategorií - rodinná a ústavní. Forma náhradní rodinné péče zahrnuje všechny typy péče s výjimkou té, kterou poskytují sami biologičtí rodiče. Do náhradní rodinné péče (dále jen NRP) v tehdejších letech spadaly kojenecké ústavy, dětské domovy, diagnostické ústavy, výchovné ústavy a ústavy sociální péče. Řadily se sem také pečovatelské rodiny (nazývané také „rodiny“ pečovatelek v dětských vesničkách SOS), osvojitelské rodiny,

péče poskytovaná jinou fyzickou osobou a poručenství. Formy ústavní péče se oproti tomu, co uvádí Matoušek (2003), během let změnilo. V současné době spadají zařízení ústavní péče do kompetencí tří resortů. Dětské domovy pro děti do 3 let spravuje dle zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, Ministerstvo zdravotnictví. Pod Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) spadají zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, také domovy pro osoby se zdravotním postižením. Diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy spravuje dle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Modernější a stručnější definice uvádí, že NRP je forma péče, ve které je dítě vychováno jinými než biologickými rodiči, a to v prostředí nejvíce se podobajícímu životu v přirozené rodině (Bubleová et al., 2018). K tomu doplňuje Novotná (2018), že děti v NRP mají možnost vyrůstat v rodinném prostředí, jež má pozitivní vliv nejen na psychický vývoj, ale i na vývoj psychomotorický (na rozdíl od ústavní výchovy). Náhradní rodina v mnoha případech poskytuje terapeutické prostředí, ve kterém se mohou mladí lidé vyléčit z traumatu nebo nepřízně osudu, co prožili (Kirkner, 2024). To zmiňuje i Knopf (2023), podle níž můžeme sledovat pozitivní účinky pěstounské péče oproti umístění dítěte v ústavní péči již více než dvě desetiletí. Keil et al. (2021) ve svém rozsáhlém výzkumu potvrdili, že i přes veškeré snahy nedokáže ústavní péče nahradit rodinné prostředí a NRP. Kvalita života dětí umístěných v ústavní péči je dle autorů prokazatelně nižší (Keil et al., 2021). I přes umístění dítěte v náhradní rodině je důležité zachovat kontakt s biologickou rodinou v maximální možné míře (Novotná, 2018).

Pro srovnání ve Spojených státech definují NRP jako 24hodinovou péči o dítě umístěné mimo jeho rodinu či opatrovníka, za jehož umístění a péči je odpovědný státní orgán. Patří sem mimo jiné umístění v náhradních rodinných domovech, v domovech příbuzných, ve skupinových domovech, v pobytových zařízeních a v zařízeních pro péči o děti nebo takzvaných předadopčnických domovech (Font, 2020).

Jak zmiňuje Novotná (2018), v současnosti řeší systém NRP pouze ojediněle případy skutečně osiřelých dětí, kterým jeden, případně oba rodiče zemřeli. V naprosté většině se ale jedná o takzvaně sociálně osiřelé děti. Tyto děti mají oba, nebo jednoho rodiče, ale ti se o ně neumějí, nechtějí nebo z nějakého důvodu nemohou starat (Novotná, 2018).

V případě, kdy je prostředí biologické rodiny natolik narušené, že se neočekává blízký návrat dítěte zpět do rodiny, má dítě ze zákona nárok na zajištění NRP. O formě NRP, která bude využita, rozhoduje soud. NRP je vždy upřednostněna před péčí ústavní (Bubleová et al., 2018).

Council of Europe (2023) uvádí, že dle jejich odhadu 1,5 milionu dětí v členských státech Rady Evropy žije v nějaké formě náhradní péče, již Rada Evropy podporuje, jelikož je jasné, že rodinné a komunitní formy péče s větší pravděpodobností uspokojí potřeby dětí než péče v ústavech. Oproti tomu UNICEF (2023) uvádí, že celosvětově bylo v roce 2022 v rezidenční péči odhadem 105 na 100 000 dětí. Na základě dostupných údajů, jež jsou oproti těm reálným rozhodně nižší, má západní Evropa nejvyšší regionální podíl dětí v rezidenční péči a to 294 na 100 000 dětí.

1.3 Formy náhradní rodinné péče

V české legislativě máme ukotveno několik forem NRP, které se odlišují v právech a povinnostech jak osob pečujících, tak i biologických rodičů. Dále se od sebe liší odměnou pro pečující osoby. O dané formě NRP vždy rozhoduje soud. NRP je v České republice upravena zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a je dle tohoto zákona poskytována formou:

- osvojení,
- poručenství s osobní péčí,
- svěření dítěte do péče jiné osoby,
- pěstounskou péčí,
- pěstounskou péčí na přechodnou dobu.

1.3.1 Osvojení

Jedním z institutů NRP je i osvojení. Synonymem je adopce, i když se v právních předpisech setkáváme pouze s termínem osvojení (Bubleová et al., 2018). Novotná (2018) uvádí, že osvojení si dává za cíl založení vztahu mezi osvojitelem a osvojencem jenž bude přirozený jako mezi rodičem a dítětem. Jde o úsilí vytvořit stabilní, harmonický a opravdový domov pro osvojené dítě. Základním principem osvojení je tedy přijetí cizí osoby za vlastní a nahrazení přirozeného biologického rodičovství právním.

V zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník stojí, že o osvojení rozhoduje soud na návrh osoby, jež chce dítě osvojit. K tomu je třeba souhlas rodičů osvojovaného dítěte, popřípadě osob, které jsou oprávněny dát souhlas za rodiče spolu se souhlasem dítěte. U osvojení neexistují žádné speciální dávky jako například u pěstounské péče (Novotná, 2018). Dle výše zmiňovaného občanského zákoníku je v dnešní době možné i osvojení zletilé osoby (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

1.3.2 Poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje

Ze zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník vyplývá, že soud jmenuje poručníka dítěte v případě, není-li tu žádný z rodičů, který má vůči svému dítěti vykonávat rodičovskou odpovědnost. Poručník má všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost. Poručník podléhá stálému dozoru soudu, a proto každé jeho rozhodnutí v rámci plnění této funkce musí být soudem schváleno. Při ustanovování poručníka se dává přednost osobě, kterou doporučili rodiče, pokud to není v rozporu se zájmem dítěte. Pokud nebyl nikdo doporučen, stanoví soud někoho z příbuzných nebo osob blízkých dítěti či jeho rodině. Vhodná osoba pro poručenství může být vybrána i z evidence žadatelů o osvojení nebo pěstounskou péči. V momentě, kdy poručníkem nemůže být fyzická osoba, ustanoví jím soud orgán sociálně-právní ochrany dětí. Z toho vyplývá, že osobní péče o dítě není nutnou součástí poručenství. Pokud však poručník tuto osobní péči vykonává, považuje se za pěstouna. Díky tomu má nárok na vyplácení dávek, jako by se jednalo o pěstounskou péči, a též k tomu uzavírá dohodu o výkonu pěstounské péče (Novotná, 2018). Poručenství zaniká ze zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nabude-li dítě svéprávnosti a není tak v tomto případě potřeba rozhodnutí soudu.

1.3.3 Svěření dítěte do péče jiné osoby

Občanský zákoník poskytuje také možnost svěření dítěte do tzv. péče jiné fyzické osoby, a to za splnění podmínek, jako je absence biologických rodičů či poručníka, kteří by osobně pečovali o dítě (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

Dle Trnkové (2018) je tato forma NRP jakožto institut nejbliže pěstounské péči, jelikož ani zde nedochází ke statusové změně v postavení biologických rodičů a dítěte. Hlavním účelem této formy je zajištění náhradního pečovatele pro osobní péči o dítě, kterou tato osoba vykonává po dobu, během níž rodiče nejsou schopni o své dítě pečovat sami. V tomto případě jsou potřeby dítěte hrazeny prostřednictvím výživného, které je

vypláceno pečující osobě a jež platí biologičtí rodiče, popřípadě další odpovědní příbuzní (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Jak zmiňuje Řezáč (2022), velmi podobné podmínky platí pro péči jiné osoby i pro pěstounskou péči a podobají se konkrétně příbuzenské pěstounské péči.

1.3.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče na přechodnou dobu jako jedna z forem NRP vznikla v České republice v roce 2006. Její praktické využití ale nastalo až o pár let později. Hlavním cílem této formy NRP je umožnit umístění dítěte spíše do rodiny než do ústavního zařízení.

Bubleová et al. (2014) definuje pěstounskou péči na přechodnou dobu (dále jen PPPD) jako specifickou formu pěstounské péče (dále jen PP). Uvádí, že jde o dočasné řešení krizové situace dítěte a o takzvané přechodné umístění dítěte mimo vlastní rodinu. Tento institut má na rozdíl od klasické PP sloužit pouze na časově omezenou dobu (Novotná, 2018). Maximální trvání PPPD je 1 rok. Pokud je zřejmé, že probíhají kroky, které směřují ke svěření daného dítěte do dlouhodobé péče, je možné svěřit dítě opětovně do PPPD (MPSV, 2023a).

Podle ustanovení § 958 odst. 3 občanského zákoníku se základní úprava této formy péče nachází s odkazem na detailní úpravu v § 27a zákona o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen ZSPOD). Toto ustanovení umožňuje soudu na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřit dítě do PPPD. Tato péče může být svěřena osobám, jež jsou evidovány podle ZSPOD jako osoby oprávněné vykonávat PPPD. Doba, po kterou je dítě svěřeno do této péče, může být stanovena několika způsoby:

1. Doba, po níž nemůže rodič vychovávat dítě. Toto může být dočasné opatření, pokud rodič není momentálně schopný nebo vhodný k výchově dítěte z vážných důvodů (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD).
2. Doba, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení, nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení odvolat. Toto může být doba, během níž se rozhoduje o možnosti osvojení dítěte a matka nebo rodič má určitý časový rámec na učinění rozhodnutí nebo odvolání souhlasu (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD).
3. Doba do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodičů k osvojení. Pokud soud rozhodne, že souhlas rodičů k osvojení není nezbytný,

doba PP může trvat do nabytí právní moci tohoto rozhodnutí (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD).

Tato ustanovení poskytují rámec pro dočasné umístění dítěte do PP v případech, kdy je to v zájmu dítěte a kdy rodič není momentálně schopný nebo vhodný k poskytnutí péče (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD).

Rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do PPPD probíhá převážně formou předběžného opatření, o němž rozhoduje soud dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Důležité je že návrh, na již výše zmiňované předběžné opatření může podat pouze orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). To znamená, že tento orgán hraje klíčovou roli v procesu rozhodování o umístění dítěte do PPPD. Soud má povinnost každé tři měsíce přezkoumávat, zda jsou stále přítomné důvody pro svěřením dítěte do PPPD. Daný OSPOD následně podává soudu zprávy, které dokazují a obsahují aktuální popis stavu rodiny (Řezáč, 2022). OSPOD má za úkol chránit zájmy a práva dítěte a přispívat k jeho bezpečí a blahu.

Dle Bubleové (2014) jsou pěstouni na přechodnou dobu připravováni na péči převážně o novorozence. Výzkum Pěstounská péče na přechodnou dobu v datech doplňuje slova výše zmiňované Bubleové (2014). Výzkum svými výsledky potvrzuje, že do PPPD byly mezi lety 2009–2021 umístěny ze všech dětí právě děti ve věku do 3 let v 87,5 % a více než polovina všech dětí (57 %) byli novorozenci (Nadace Sirius et al., 2023).

Macela (2019) ve své publikaci zmiňuje, že v praxi PPPD naplňuje takzvanou krizovou funkci pouze omezeně. To potvrzují svým výzkumem a sběrem dat i Pemová a Ptáček (2022). Výše zmiňovanou krizovou funkci u nás stále supluje ústavní zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Ačkoliv má každý pěstoun v České republice povinnost neprodleně přijmout do péče jakékoliv dítě, které jeho pomoc potřebuje, v zahraničí je tato pohotovostní role zvládnutá lépe. A to možná z důvodu, že je ve většině evropských zemí vykonávána PPPD na profesionálním, nejčastěji zaměstnaneckém, základě. Profesionalizace zahrnuje transformaci krátkodobé PP do specifické formy zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti. Profesionální pěstoun může plně spolupracovat se sociálními pracovníky a dalšími odborníky, kteří se věnují práci s dětmi. I tato profesionalizace má určité výhody a nevýhody, jež můžeme pozorovat v zahraničí. Realizace plně profesionální PP v České republice by vyžadovala změnu právních předpisů (Macela, 2019).

1.3.5 Pěstounská péče

Následující kapitola je věnována stěžejnímu tématu této bakalářské práce, kterým je PP. Bude zde definován pojem PP a její rozdělení.

PP má v České republice dlouhodobou historii (Pazlarová, 2016). V současné době je PP ukotvena v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Králíčková et al. (2022) definují PP jako tradiční soukromoprávní institut s veřejnoprávními rysy spočívající v její organizaci, jejím zprostředkování, hmotném zabezpečení, v podpoře a provázení pěstounů a její kontrole. PP je státem podporovaná forma NRP, která má zajišťovat hmotné zabezpečení dítěte a zároveň poskytovat adekvátní odměnu pěstounům s ohledem na náročnost poskytované péče (Králíčková et al., 2022). Dítě může být svěřeno do PP fyzické osobě nebo do společné PP manželů (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

ZSPOD se PP zabývá konkrétně v páté části. Najdeme zde práva a povinnosti při výkonu PP nebo také náležitosti spojené s dohodou o výkonu PP. Hlava II. tohoto zákona obsahuje pravidla a ustanovení týkající se finančního ohodnocení a podpory pro pěstouny – dávky PP a jejich výše, nárok na jejich výplatu či zánik nároku a také možnosti vyplácení samotných dávek, tedy jak a kdy mají být vypláceny (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD).

Děti, o které nemůže pečovat žádný z rodičů či poručník se svěřují do PP, a to na dobu, po níž trvá překážka, jež brání rodičům v osobní péči o dítě (MPSV, 2023a). Dle Králíčkové a kol. (2022) je PP takzvaná péče s dočasným charakterem, jelikož je využita jen na takovou dobu, po kterou nelze zajistit péči rodiči.

Rodič může požadovat dítě zpět do své vlastní péče. Soud takovému návrhu vyhoví, pokud je to v souladu se zájmy dítěte. PP má samozřejmě, stejně jako i jiná forma NRP, přednost před péčí o dítě v ústavní výchově. I přes svěřeni dítěte do PP mají rodiče dítěte povinnosti a práva vyplývající z jejich rodičovské odpovědnosti, a to s výjimkou práv a povinností, které zákon stanoví pěstounovi (ledaže soud z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodne jinak). Soud rozhoduje v momentě, kdy se pěstoun domnívá, že rozhodnutí zákonného zástupce dítěte není v souladu se zájmem dítěte. Rodiče mají stále právo na osobní setkávání s dítětem a také právo na informace o dítěti, ledaže soud

z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodne jinak (MPSV, 2023). K tomuto dodává Sinclair (2005), že tyto kontakty dítěte umístěného v PP se svými biologickými rodiči mohou být poměrně složité a dítě se nemusí vždy z kontaktu těšit, ale může mít z něho naopak obavy. Je tedy důležité individuálně zvážit frekvenci či místo setkání a zajistit, aby se všechny zúčastněné osoby cítily bezpečně (Sinclair, 2005). Nešic a Pavlovič (2023) doplňují, že kontakty s biologickou rodinou představují pro PP důležitý aspekt. PP zaniká nejpozději po naplnění svéprávnosti u dítěte či jeho zletilosti (MPSV, 2023a).

PP se dělí dle ZSPOD, ale také dle předešlých vazeb a vztahů dítěte k pečující osobě na péči zprostředkovanou a nezprostředkovanou (viz dále).

1.3.6 Pěstounská péče zprostředkovaná

Zprostředkovaná PP je taková forma péče, při které je dítěti vybrána nejvhodnější pečující osoba takzvaným zprostředkováním. Zprostředkovaný pěstoun je osoba, kterou vyhledá krajský úřad v evidenci žadatelů o PP a jež se může stát pěstounem pro dítě, s nímž nemá žádné příbuzenské nebo jiné blízké vztahy. Tato osoba musí projít odbornou přípravou a odborným posouzením, které je prováděno krajským úřadem. Odborná příprava a posouzení jsou důležité k tomu, aby bylo zajištěno, že zprostředkovaný pěstoun je schopen poskytnout dítěti vhodnou péči a podporu. Samotné rozhodnutí o svěření dítěte do PP takové osobě provádí soud na základě jejího návrhu (MPSV, 2023a).

Do zprostředkované PP řadí zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, péči:

- která je poskytována dítěti osobou pečující po doručení oznámení o vhodnosti této osoby stát se pěstounem daného dítěte;
- na přechodnou dobu;
- poskytovanou sourozenci dítěte svěřeného do PP, je-li poskytována toutéž osobou pečující dle § 47 zákona č. 363/2021 Sb., SPOD.

1.3.7 Pěstounská péče nezprostředkovaná

Nezprostředkovaná PP je taková forma péče, během které o dítě osobně pečuje osoba příbuzná či jinak blízká. Tato forma péče je také možná v případě, kdy si pěstoun dítě sám vybral a následně požádal o svěření do PP. Budoucí pěstoun v tomto případě neprochází předchozí přípravou a posouzením krajského úřadu a o vhodnosti pro péči

o dané dítě rozhoduje soud (MPSV, 2023a). Králíčková et al. (2022) ve své knize uvádí, že do nezprostředkované péče je svěřeno až 60 % dětí.

Na zprostředkované i nezprostředkované pěstouny je následně nahlíženo stejně, mají stejná práva a povinnosti či stejné postavení vůči dítěti apod. Rozdíl ale nastává v oblasti státní finanční podpory u dané péče (MPSV, 2023a).

Dle novely ZSPOD pobírají od 1. 1. 2022 zprostředkovaní pěstouni vyšší příspěvky než pěstouni nezprostředkovaní. Za péči o dítě v nezprostředkované pěstounské péči náleží osobě pečující příspěvek při pěstounské péči a osobám, které mají dítě ve zprostředkované pěstounské péči, náleží za péči o toto dítě odměna pěstouna (zákon č. 363/2021 Sb., SPOD).

1.4 Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí

V srpnu roku 2021 byla schválena novela ZSPOD. Zákon č. 363/2021 Sb., jímž se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, inspiroval tuto bakalářskou práci a právě jemu je věnována následující kapitola.

Z Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (2021) víme, že první čtení novely zákona se uskutečnilo 27. ledna 2021 a schválen byl zákon 6. srpna téhož roku. Hlasování bylo přítomno 113 poslanců, pro přijetí bylo 99 hlasů, proti nehlasoval žádný poslanec. Tohoto hlasování se zdrželo 14 poslanců a 8 se jich vůbec nepřihlásilo.

Zdá se, že novela obsahuje dva klíčové prvky:

1. Úprava výše příspěvku pro pěstouny: První část novely, která nabyla účinnosti k 1. 1. 2022, se zaměřuje na regulaci výše příspěvků pro zprostředkované i nezprostředkované pěstouny. Tato úprava ovlivnila finanční podporu poskytovanou pěstounům za péči o děti, jelikož bylo stanoveno nové rozpětí finančních prostředků a uvedena jiná kritéria pro stanovení výše příspěvků (zákon č. 363/2021 Sb., SPOD).
2. Zákaz umístování dětí mladších 3 let do ústavní péče: Druhá část novely, jež vejde v účinnost k 1. 1. 2025, zakazuje umístování dětí mladších 3 let do ústavní péče. Toto opatření může být motivováno snahou o poskytnutí co nejlepší péče a prostředí pro nejmladší děti, které mohou mít zvláštní potřeby a požadavky na

péči. Tímto zákazem se může usilovat o podporu vývoje dítěte v rodinném prostředí, například v PP namísto v instituci (zákon č. 363/2021 Sb., SPOD).

V obou případech jsou změny zaměřeny na posílení a optimalizaci PP, aby byla lépe přizpůsobena potřebám dětí a pěstounů. Návrhy na zrušení kojeneckých ústavů pro nejmenší děti se v poslanecké sněmovně neobjevily poprvé (Sněmovní tisk, 2021).

Pro podporu zrušení kojeneckých ústavů je dle Černého (2022) nejdůležitější posílení prevence, aby ohrožené děti mohly nadále zůstat ve svých původních rodinách, stejně tak rozšíření sítě pěstounů na přechodnou dobu. Podle něho je z mnoha zdrojů jasné, že taková péče je výrazně levnější, ale hlavně efektivnější než pobyt dětí v ústavech. Výsledky kontinuálního výzkumu PPPD od roku 2009 do roku 2021 potvrzují, že pokud se dítě dostane do PPPD, i tak se rodina nesrovná a dítě není umístěno zpět do své původní rodiny (Nadace Sirius et al., 2023). I další organizace jako například SOS dětské vesničky (2022) apelují na stát, aby se posílila podpora preventivních služeb pro ohrožené rodiny.

Fungování kojeneckých ústavů v České republice je výjimečná záležitost, jelikož jsme poslední zemí Evropské unie, kde se tyto ústavy stále provozují. Dvě mezinárodní neziskové organizace kvůli tomu podaly v roce 2018 na Česko stížnost k Evropskému výboru pro sociální práva při Radě Evropy (Evropský výbor pro sociální práva, 2020).

Z výsledků kontinuálního výzkumu PPPD od roku 2009 do roku 2021 vyplývá, že již v této době byla zajištěna péče o děti, které byly dříve umístovány do kojeneckých ústavů. V závěru výzkumu Nadace Sirius et al. (2023) je uvedeno, že přechodní pěstouni se umí postarat o všechny typy dětí (zdravotní problémy, sourozenci, etnikum), a jsou proto schopni nahradit péči dětských domovů pro děti do 3 let. Tedy i kojeneckých ústavů.

1.4.1 Odměna pěstouna a příspěvek při pěstounské péči

Největší změnou, která je zmíněna i v kapitole o PP, je výše příspěvku pro pěstouny. Ta také získala velké ohlasy z řad pěstounů. Rozlišilo se zde odměňování zprostředkovaných a nezprostředkovaných pěstounů. Finanční ohodnocení pěstounů je nově nastaveno jako takzvaná pohyblivá částka, tedy koeficient životního minima nebo minimální mzdy. S každým navýšením těchto částek se automaticky zvyšuje i toto finanční ohodnocení.

Zprostředkovaní pěstouni po schválení novely začali pobírat dávku s názvem odměna pěstouna. Tato dávka je po schválení novely vyšší, jelikož vychází z aktuální minimální mzdy (Úřad práce, 2023).

Nezprostředkovaní pěstouni začali pobírat dávku s názvem příspěvek při pěstounské péči. Výše tohoto příspěvku není tentokrát počítána z minimální mzdy, ale ze životního minima. To je ale nižší než minimální mzda (Úřad práce, 2023).

Výši odměn bezprostředně po schválení novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí z roku 2021 ukazuje následující tabulka.

Tabulka 1: Výše příspěvku pro pěstouny bezprostředně po schválení novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí

	Dlouhodobí pěstouni						Přechodní pěstouni
	1 dítě	1 dítě ve st. záv. I	2 děti	3 děti	1 dítě ve st. záv. II-IV	Za každé další dítě	
STÁVAJÍCÍ ÚPRAVA: Odměna pěstouna U prarodičů jen v případě zvláštního zřetele (95 %)	12 000 Kč „hrubého“ (8 880 Kč „čistého“ bez slev na dani)	12 000 Kč „hrubého“ (8 880 Kč „čistého“ bez slev na dani)	18 000 Kč (bez slev na dani 13 220 Kč)	30 000 Kč (bez slev na dani 22 200 Kč)	30 000 Kč (bez slev 22 200 Kč)	+ 6 000 Kč	20 000 Kč „hrubého“ Bez ohledu na počet svěřených dětí či stupeň závislosti
NOVELA 1. Zprostředkovaná pěstounská péče Odměna pěstouna navázaná na koef. min.mzdy	1,0 x MM 15 200 Kč „hrubého“	1,2 x MM 18 240 Kč „hrubého“	1,5 x MM 22 800 Kč „hrubého“	2,0 x MM 30 400 Kč „hrubého“	2,0 x MM 30 400 Kč „hrubého“	+ 0,5xMM (7 600 Kč) + 0,7xMM (10 640 Kč) (ve st. záv. III nebo IV)	- 1,8 x MM (27 360 Kč) při péči o 0 nebo 1 dítě - 2 x MM (30 400 Kč) za 1 dítě ve st.I závislosti - 2,2 x MM (33 440 Kč) za 1 dítě ve st.II-IV + 0,3 x MM (4 560 Kč) za každé další dítě nebo + 0,5 x MM (7 600 Kč) v případě 1 dítěte ve st. III nebo IV závislosti
2. Nezprostředkovaná pěstounská péče (tety, strýcové, zletilí sourozenci, osoby blízké) 2,3násobek ŽM za každé dítě (nezdaňuje se, nezpojišťuje)	2,3 x ŽM 8 878 Kč	2,3 x ŽM 8 878 Kč	2,3 x ŽM x 2 17 756 Kč	2,3 x ŽM x 3 26 634 Kč	5,5 x ŽM 21 230 Kč	+ 2,3 x ŽM (8 878 Kč) + 5,5 x ŽM (21 230 Kč) (ve st. záv. III nebo IV)	XXXX (PPPD je vždy zprostředkovaná)
3. Prarodiče (1,8 x ŽM) Snižení koeficientu s ohledem na subsidiární výchovaci povinnost (nezdaňuje se, nezpojišťuje)	1,8 x ŽM 6 948 Kč	1,8 x ŽM 6 948 Kč	1,8 x ŽM x 2 13 896 Kč	1,8 x ŽM x 3 20 844 Kč	5,5 x ŽM 21 230 Kč	+ 1,8 x ŽM (6 948 Kč) + 5,5 x ŽM (21 230 Kč) (ve st. záv. III nebo IV)	XXXX (PPPD je vždy zprostředkovaná)

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2022

Z tabulky 1 vyplývá, že rozdělení proběhlo i u příbuzných pěstounů (nezprostředkovaná PP), a to konkrétně na dvě kategorie. Do první kategorie se řadí všichni příbuzní dítěte či osoby blízké kromě prarodičů – tedy tety, strýcové, zletilí sourozenci a osoby blízké. Tato skupina pěstounů dostávala v době po přijetí novely při péči o jedno nepostížené dítě odměnu ve výši 2,3násobku životního minima, což odpovídalo 8 878 Kč. Druhá kategorie, kterou tvoří prarodiče, pobírala na jedno nepostížené dítě 1,8násobek životního minima, tedy pouze 6 948 Kč (zákon č. 363/2021 Sb., SPOD). Tato nesouhlasná situace byla reflektována v televizním pořadu „168 hodin“ v České televizi, v němž nezprostředkovaní pěstouni měli příležitost vyjádřit svůj nesouhlas s novelou a sdělit, že

je dostala do finančních obtíží. Podobné reakce jsou často spojeny s obavami o to, jaké dopady budou mít změny výše příspěvků na každodenní život pěstounů a na jejich schopnost poskytovat adekvátní péči dětem (168 hodin, 2022).

Výše odměny či příspěvku se mimo jiné liší počtem svěřených dětí a také v případě péče o děti se zdravotním znevýhodněním. To je patrné i z tabulek 1 a 2. Odměna pěstouna a příspěvek při PP náleží dle ZSPOD osobám, které pečují o děti jiných rodičů prostřednictvím PP. Příspěvek při PP i odměna pěstouna se vyplácí měsíčně. Nárok na odměnu pěstouna má osoba, která pečuje o dítě ve zprostředkované PP. Dále také osoba v evidenci, tedy pěstoun na přechodnou dobu. Nárok na příspěvek při PP má každý pěstoun, jenž poskytuje nezprostředkovanou PP, zahrnuje tedy i pěstouny prarodiče, příbuzné a jiné blízké osoby. Odměna pěstouna se považuje za příjem ze závislé činnosti a podléhá odvodům na dani z příjmu, pojistnému na sociální zabezpečení, zdravotnímu a úrazovému pojištění. Příspěvek při PP nepodléhá žádným odvodům, nedaní se a je oproti odměně také patrně nižší (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD).

Z níže uvedené tabulky 2 je patrné, že v lednu roku 2023 se změnily všechny částky odměny pěstouna a příspěvku při PP v závislosti se zvýšením životního minima a minimální mzdy.

Tabulka 2: Odměna pěstouna a příspěvek při pěstounské péči – leden 2023

	Dlouhodobí pěstouni						Přechodní pěstouni
	1 dítě	1 dítě ve st. zářv. I	2 děti	3 děti	1 dítě ve st. zářv. II-IV	Za každé další dítě	
ZPROSTŘEDKOVANÁ PĚSTOUNSKÁ PÉČE	1,0 x MM	1,2 x MM	1,5 x MM	2,0 x MM	2,0 x MM	+ 0,5x MM (8 650 Kč)	<ul style="list-style-type: none"> • 1,8 x MM (31 140 Kč) 0/1 dítě • 2 x MM (34 300 Kč) 1 dítě I.SZ • 2,2 x MM (38 060 Kč) 1 dítě II-IV. + 0,3 x MM (5 190 Kč) za každé další dítě nebo + 0,5 x MM (8 650 Kč) v případě dítěte ve st. III nebo IV závislosti
Odměna pěstouna navázaná na koef. min.mzdy (odvádí se SP, ZP daně – částka je uváděna v „hrubém“)	17 300 Kč	20 760 Kč	25 950 Kč	34 600 Kč	34 600 Kč	+ 0,7x MM (12 110 Kč) (ve st. zářv. III nebo IV)	
	01-12/2022 16 200 Kč	01-12/2022 19 440 Kč	01-12/2022 24 300 Kč	01-12/2022 32 400 Kč	01-12/2022 32 400 Kč		
NEZPROSTŘEDKOVANÁ PĚSTOUNSKÁ PÉČE	2,3 x ŽM	2,3 x ŽM	2,3 x ŽM x 2	2,3 x ŽM x 3	5,5 x ŽM	+ 2,3 x ŽM	XXXX (PPPD je vždy zprostředkovaná)
tety, strýčkové, zletilí sourozenci, osoby blízké	11 178 Kč	11 178 Kč	22 356 Kč	33 534 Kč	26 730 Kč	+ 5,5 x ŽM (ve st. zářv. II až IV)	
Nedání se, neodvádí SP, ZP.	od 07/2022 10 626 Kč	od 07/2022 10 626 Kč	od 07/2022 21 252 Kč	od 07/2022 31 878 Kč	od 07/2022 25 410 Kč		
NEZPROSTŘEDKOVANÁ PĚSTOUNSKÁ PÉČE - Prarodiče	1,8 x ŽM	1,8 x ŽM	1,8 x ŽM x 2	1,8 x ŽM x 3	5,5 x ŽM	+ 1,8 x ŽM	XXXX (PPPD je vždy zprostředkovaná)
Snížení koeficientu s ohledem na subsidiární vyživovací povinnost.	8 748 Kč	8 748 Kč	17 496 Kč	26 244 Kč	26 730 Kč	+ 5,5 x ŽM (ve st. zářv. II až IV)	
Nedání se, neodvádí SP a ZP.	od 07/2022 8 316 Kč	od 07/2022 8 316 Kč	od 07/2022 16 632 Kč	od 07/2022 24 948 Kč	od 07/2022 25 410 Kč		

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2023

1.4.2 Další dávky pěstounské péče

Všem pěstounům však zůstalo právo pobírat další příspěvky, kterými dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, jsou:

- příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- příspěvek při převzetí dítěte,
- příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla,
- zaopatřovací příspěvek.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte v PP umožňuje dle ZSPOD pokrýt pěstounům výdaje, které jsou spojené s péčí o dítě, například nákup oblečení, osobních či školních potřeb. Příspěvek při převzetí dítěte slouží k uhrazení nákladů na základní potřeby dítěte při samotném příchodu k pěstounovi. Jeho výše se odvíjí od věku dítěte. Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla je určen pro pěstouny, kteří pečují minimálně o tři děti. Jeho výše je 70 % z pořizovací ceny tohoto vozidla. Vozidlo nesmí být používáno k výdělečné činnosti. Zaopatřovací příspěvek je zde pro zaopatření mladých lidí, kteří po dosažení zletilosti odcházejí z PP, poručnické péče nebo z ústavní výchovy a nadále splňují podmínku nezaopatřenosti, tzn. pokud například pokračují v soustavné přípravě na budoucí povolání studiem na střední nebo vysoké škole. O nároku na některou z výše zmiňovaných dávek rozhoduje příslušné kontaktní pracoviště krajské pobočky Úřadu práce ČR (MPSV, 2024).

Dne 26. 9. 2022 vyšlo nařízení vlády, díky kterému se zvýšily dávky pro pěstouny spolu se zaopatřovacím příspěvkem do současné podoby (nařízení vlády č. 292/2022 Sb.). Výše zmiňovaný ZSPOD byl od svého přijetí přirozeně několikrát novelizován. Některé změny byly minimální, jiné naopak obsáhlé. Dle Novotné (2022) řadíme novelu, jíž patřila tato kapitola, tedy novelu provedenou zákonem č. 363/2021 Sb., mezi ty, které učinily velké změny. Potřebné další změny můžeme očekávat od následujících novel.

1.5 Sociálně-právní ochrana dětí v procesu náhradní rodinné péče

Vzhledem k tématu této bakalářské práce je nepochybně zapotřebí popsat a vymezit pojem sociálně-právní ochrana dětí spolu s navazujícím pojmem orgány sociálně-právní ochrany dětí. V České republice má sociálně-právní ochrana dětí jakožto odvětví veřejného práva své poslání, jež je dle Novotné (2022) stvrzeno nejen mnoha zákony či

mezinárodními dokumenty, ale také, především z pohledu ústavních principů, Úmluvou o právech dítěte a Listinou základních práv a svobod.

Pojem sociálně-právní ochrana dětí definuje Matoušek a Pazlarová (2016) jako soubor činností, které jsou upraveny zákony a které směřují k zajištění práva dětí na příznivou výchovu, vývoj a ochranu jejich zájmů. Pro udržení rodinného prostředí dítěte sem spadá tedy i obnovení případných narušených funkcí rodiny (Matoušek a Pazlarová, 2016). Sociálně-právní ochranu dětí (dále jen SPOD) upravuje ZSPOD. Navazující právní opora je vymezena v dalších právních předpisech, jako jsou například občanský zákoník, trestní řád aj. SPOD se dle § 6 ZSPOD konkrétně zabývá problémy, jako jsou týrání a zneužívání dětí, zanedbávání dětí, svěření dítěte do péče jiné rodiny, útky dětí od rodičů, dále dětmi, na nichž byl spáchán trestný čin, nebo také rodiči, kteří zanedbávají dítě a neplní tak své rodičovské povinnosti (Novotný, 2014).

1.5.1 Orgány sociálně-právní ochrany dětí

Orgán sociálně-právní ochrany dětí je státní orgán, jehož hlavní prioritou a úkolem je všeobecné chránění zájmů nezletilých dětí v rámci jejich vývoje a výchovy. SPOD vykonávají orgány státu dle § 4 ZSPOD, kterými jsou obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, MPSV, krajské úřady a v neposlední řadě Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí či úřady práce – konkrétně jejich krajské pobočky. Mezi další subjekty se řadí obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti a komise pro SPOD. Krajské úřady mohou oproti ostatním pověřit výkonem SPOD i jiné subjekty, z nichž se díky tomu stávají tzv. pověřené osoby (Matoušek a Pazlarová, 2016).

Právní předpisy stanovují pravomoci subjektů, které se podílejí na poskytování náhradní péče pro nezletilé děti. V některých případech se tyto pravomoci částečně překrývají, ale právní úprava umožňuje využít určitou flexibilitu na základě dohody mezi OSPOD a pověřenými organizacemi. Podle výzkumu se ukazuje, že tato flexibilita je v praxi využívána. V některých případech činnosti zajišťuje OSPOD, v jiných jsou pověřeny jiné subjekty. Výzkum však naznačuje, že toto rozdělení úkolů není vždy dostatečně srozumitelné a sdílené mezi zaměstnanci OSPOD a neziskovými organizacemi (Bubleová et al., 2014). Podobný názor mají i Matoušek a Pazlarová (2016), podle kterých pramení problémy státní SPOD v České republice z roztržitého rozdělení kompetencí mezi jednotlivými resorty státní správy a následného rozptýlení kompetencí mezi samosprávou a správou státní. Dle Koldinské (2021) svědčí rozmanitost subjektů o velké šíři SPOD a naznačuje, že tato

činnost se prolíná celou sociální správou tak, aby každý orgán vykonával úkoly, jež jsou mu nejbližší. Na druhou stranu konstatuje, že takto široká škála subjektů, které se podílejí na SPOD, „*může vést k jistému tříštění kompetencí a zavedení chaosu do celého systému*“ (Koldinská, 2021, s. 323).

1.6 Krajské úřady v rámci procesu náhradní rodinné péče

Pro úplnost této bakalářské práce je následující kapitola kompletně věnována činnostem krajských úřadů v procesu náhradní rodinné péče v České republice. Nepostradatelnou součástí tohoto procesu jsou také pověřené osoby, takže je zde definován i tento pojem společně s doprovázejícími organizacemi.

Krajské úřady plní roli OSPOD. V dané věci organizují a provádí SPOD na území svého kraje. K tomu v rámci procesu a zprostředkování NRP dle ZSPOD realizují či se angažují v širokém spektru aktivit a opatření. Zajišťují například metodickou činnost a podporu pro obecní úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností při poskytování SPOD (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD).

Významnou měrou se podílejí na procesu zprostředkování osvojení a PP. Krajské úřady (dále jen KÚ) vedou dle ZSPOD evidenci pro zprostředkování osvojení a PP krajským úřadem, a to konkrétně evidenci dětí a žadatelů vhodných stát se osvojiteli či pěstouny. Evidence dětí obsahuje dle § 22 odst. 2 ZSPOD: kopii spisové dokumentace, odborné posouzení (je-li ho třeba s ohledem na věk dítěte; stanovisko odborného lékaře nebo jiné vážné skutečnosti), vyjádření dítěte zajištěné KÚ, další doklady potřebné pro zprostředkování osvojení nebo PP. Evidence žadatelů obsahuje: kopii spisové dokumentace, odborné posouzení, další doklady potřebné pro zprostředkování osvojení nebo PP. Dále vedou pro účely zajištění PPPD evidenci osob, které mohou tuto péči vykonávat (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD).

Dle § 24 ZSPOD KÚ vyhledává pro děti v evidenci daného KÚ žadatele z evidence žadatelů vedené stejným KÚ a z evidence žadatelů vedené jinými KÚ (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD). Dále KÚ spolupracuje v rámci odborného kolegia pro NRP s odborníky, kteří působí v oblasti SPOD. Toto kolegium doporučuje vhodné žadatele pro určité dítě vedené KÚ (Liberecký kraj, 2024). KÚ může dle ZSPOD dávat podněty ke zprostředkování osvojení nebo PP i v případech, kdy jde o děti, které jsou v evidenci dětí vedené jiným KÚ nebo úřadem. KÚ má dle ZSPOD pravomoc vydat rozhodnutí

o přerušení zprostředkování osvojení nebo PP či vyřadit děti nebo žadatele z evidence, a to spolu se zaslání písemného oznámení (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD).

V rámci poradenské činnosti dle § 11 odst. 2 ZSPOD zajišťují KÚ přípravu fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny a poskytují těmto osobám poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do PP, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu. Časový rozsah přípravy k zařazení žadatele do evidence pro zprostředkování osvojení PP činí nejméně 48 hodin. U žadatelů o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat PPPD, je to nejméně 72 hodin. KÚ může časový rozsah přípravy žadatelů, kteří přípravu již jednou dokončili, snížit. Dále KÚ v rámci poradenské činnosti realizují dle ZSPOD přípravu dětí žijících v rodině osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny. Tato příprava dětí se provádí přiměřeně vzhledem k jejich věku, rozumové vyspělosti a v nezbytném rozsahu. V neposlední řadě provádí poradenskou činnost či pomoc pro osvojitele nebo pěstouny, jež souvisí s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do PP zejména v otázkách výchovy. KÚ mohou mimo jiné zajišťovat shora uvedenou přípravu a poradenskou pomoc také v případech poručenství, jestliže poručník o dítě osobně pečuje, nebo v případech svěření dítěte do péče jiné osoby (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD). Ve výše zmiňované poradenské činnosti významně pomáhají státním orgánům při zajišťování NRP nestátní neziskové organizace, které působí v oblasti SPOD (PRIDE, 2024). Navazující činnost KÚ v rámci NRP je vydávání pověření k výkonu SPOD fyzickým či právnickým osobám dle § 49 (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD). Rozsah činnosti pověřených osob odpovídá rozhodnutí, jež vydal KÚ. Pověřené osoby nejsou náhradou za činnost OSPOD, slouží spíše jako návazný prvek (Moravskoslezský kraj, 2020).

Nedílnou součástí procesu zprostředkování NRP je odborné posuzování, jde-li o děti nebo žadatele, které KÚ zařazuje do evidence, a to před samotným zařazením do takové evidence. V rámci odborného posuzování KÚ u žadatelů posuzuje dle ZSPOD: bezúhonnost, sociální prostředí (tj. zejména bydlení, domácnost, etnické, náboženské a kulturní prostředí), ekonomické poměry, zdravotní stav a provádí psychologické posouzení žadatelů. Psychologické vyšetření zahrnuje dle ZSPOD posouzení: charakteristiky osobnosti, psychického stavu, předpokladů vychovávat dítě, motivace, stability manželského vztahu a prostředí v rodině, schopnosti dětí žijících v domácnosti žadatele přijmout další dítě do rodiny, schopnosti pečovat o děti vyžadující speciální péči a schopnosti spolupráce s rodiči těchto dětí (Ústecký kraj, 2023). Neprodleně po tomto

odborném posouzení rozhoduje KÚ o zařazení žadatele do evidence žadatelů. Pokud KÚ v průběhu řízení zjistí závažné důvody, může rozhodnout o zamítnutí žádosti i před provedením odborného posouzení žadatele (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD).

KÚ mají dále povinnost alespoň jednou v roce zajistit konzultace o výkonu PP. Konzultací se kromě odborníků na řešení výchovných a sociálních problémů účastní také pěstouni, kteří mají trvalý pobyt na území kraje. Těchto konzultací se mohou zúčastnit též děti svěřené těmto pěstounům do PP či další osoby, které tvoří s pěstounem jednu domácnost dle § 11 odst. 4 ZSPOD. Mezi další aktivity, v nichž se angažují KÚ v procesu NRP, řadíme podávání vyjádření soudu, konkrétně v řízení svěřeni dítěte do PP nebo o osvojení dítěte, jestliže je zprostředkoval (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD).

Jak uvádí Matoušek a Pazlarová (2016), v procesu rozhodování o NRP je většina administrativních procesů delegována na KÚ. V této souvislosti Macela (2019) konstatuje, že zatímco oficiální hodnocení je vždy svěřeno orgánu veřejné správy, přípravné práce mohou být svěřeny i nestátním subjektům za předpokladu, že jsou oprávněny vykonávat danou činnost. V případě zájemců o dočasnou PP některé krajské organizace navíc využívají externích služeb nestátních subjektů (Macela, 2019). Po úspěšném absolvování přípravy a odborného posouzení je zájemce dle ZSPOD zařazen do evidence osob, které jsou oprávněny poskytovat PPPD prostřednictvím správního rozhodnutí. Tato evidence obsahuje písemný souhlas pěstouna, v němž uděluje KÚ právo kdykoliv získat další potřebné informace nebo prověřit, zda nedošlo ke změně okolností. Dále zahrnuje údaje o charakteristikách a počtu dětí, pro které je pěstoun na přechodnou dobu schopen poskytovat péči (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD). Toto opatření představuje jedinou možnost vymezení „specializace“ pěstouna, ať už jde o věkovou kategorii dětí, nebo jejich specifické potřeby (Macela, 2019).

KÚ je mimo jiné pověřen také kontrolou standardů kvality podřízených subjektů vykonávající SPOD. V rámci reformy státní správy v roce 2003 byly OSPOD vyňaty z přímého řízení MPSV. Nově byl určen příslušný KÚ jako jejich nadřízený orgán. KÚ nyní plní roli kontrolního orgánu ve vztahu k OSPOD a je také orgánem, k němuž lze podat odvolání v rámci správního řízení při přezkumu rozhodnutí, která OSPOD vydala (Matoušek a Pazlarová, 2016).

1.7 Doprovázení pěstounských rodin

V současné době zajišťují doprovázení pěstounů převážně tzv. pověřené osoby, tedy nestátní subjekty. Tyto pověřené osoby poskytují SPOD na základě rozhodnutí o pověření k výkonu dané činnosti od KÚ (MPSV, 2024). Při své činnosti se pověřené osoby řídí především ZSPOD. Zhruba třetině rodin poskytují výše zmiňované služby obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Ústecký kraj představuje určitou výjimku, jelikož dohody uzavírá s pěstouny na přechodnou dobu přímo tento KÚ. Dohody o výkonu PP můžeme považovat za nástroj, díky němuž lze nároky individualizovat podle daných potřeb konkrétní pěstounské rodiny, resp. dětí svěřených do jejich péče. Zároveň je tato dohoda o výkonu PP nepochybně projevem jistého partnerského vztahu mezi pěstouny a tzv. doprovázejícím subjektem (Macela, 2019).

V doprovázení jde ve vztahu k pěstounským rodinám o všestrannou podporu v jejich správném fungování. Nestátní neziskové organizace, které se zaměřují na SPOD, hrají významnou roli při poskytování služeb podporujících NRP. Doprovázející organizace pravidelně pořádají vzdělávací aktivity, nabízejí odlehčovací služby či zprostředkovávají odborné podpůrné služby (terapie, supervize či individuální poradenství) a zajišťují asistované kontakty s biologickou rodinou (Rozum a cit, 2024). Dále také organizují odborné přípravy fyzických osob, tedy budoucích osvojitelů, pěstounů a pěstounů na přechodnou dobu, k přijetí dítěte do rodiny. Nedílnou součástí je také speciální příprava pro děti, které žijí v rodině žadatele o NRP (PRIDE, 2024).

Asociace dítě a rodina (2019) ve své analýze uvádí, že státní příspěvek na výkon PP je dle ZSPOD určen doprovázejícím organizacím na pokrytí nákladů na zajišťování pomoci osobám pečujícím, svěřeným dětem, na provádění dohledu nad PP nebo pro zajištění pomoci osobám v evidenci. Na státní příspěvek na výkon PP mají nárok kromě pověřených osob, jež uzavřely dohodu o výkonu PP dle § 47b ZSPOD, také obecní či KÚ a obecní úřady obcí s rozšířenou působností (zákon č. 359/1999 Sb., SPOD).

Rozdíl mezi doprovázející organizací a OSPOD je v tom, že cílem doprovázející organizace je podpora pěstouna v péči o dítě, naopak OSPOD tuto péči o dítě spíše kontroluje (Pazlarová, 2016).

2 Praktická část

2.1. Cíl práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je zmapovat aktivity jednotlivých krajských úřadů pro podporu pěstounské péče, dále pak zjistit, jakým způsobem přibližují tuto problematiku široké veřejnosti a jak podporují a vzdělávají případné žadatele o pěstounskou péči. Tento cíl jsem si zvolila na základě vlastního zájmu o náhradní rodinnou péči a o celý proces při jejím zprostředkování. Konkrétně mě zajímala náplň práce sociálních pracovníků náhradní rodinné péče krajských úřadů.

2.2 Výzkumné otázky

Výzkumnou otázkou je dle Hendla (2015) taková otázka, na kterou chceme získat odpověď. K naplnění uvedených cílů byly zvoleny dvě výzkumné otázky:

1. Jakým způsobem propagují jednotlivé krajské úřady pěstounskou péči?
2. Jaké činnosti provádějí jednotlivé krajské úřady pro vzdělávání žadatelů o pěstounskou péči?

3 Metodika

3.1 Metody výzkumu a techniky sběru dat

Pro vypracování praktické části této bakalářské práce byla zvolena a následně použita kvalitativní výzkumná strategie, jelikož nám umožňuje provádět detailní výzkum i s menším vzorkem respondentů, a i přes to se dostaneme více do hloubky (Hendl, 2005). Oproti kvantitativnímu výzkumu je ten kvalitativní více flexibilní, to z toho důvodu, že lze jeho plán v průběhu výzkumu modifikovat a nemusí na sebe tedy lineárně navazovat (Hendl a Remr, 2017). Respondentům byly pokládány otázky ohledně činnosti krajských úřadů, v rámci nichž mě nejvíce zajímaly konkrétní aktivity a náplň práce zaměstnanců krajského úřadu v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče a také aktivity úřadu pro podporu a propagaci pěstounské péče.

Sběr dat pro výzkumnou část probíhal metodou dotazování, konkrétně technikou polostrukturovaného rozhovoru. Takový rozhovor slouží ke komplexnímu získání informací o zkoumaném jevu (Švaříček et al., 2007). Díky technice polostrukturovaného rozhovoru jsem měla možnost nahlédnout i do jiných témat a oblastí, které bych sama neotevřela, ale pro činnost krajských úřadů jsou stěžejní. Také jsem se díky této technice nemusela řídit jen předepsanými otázkami, ale doptávala jsem se a pokládala upřesňující dotazy pro doplnění tématu. Jak uvádí Miovský (2006), kladení doplňujících otázek je jedna z možností, jak téma probrat více do hloubky.

3.2 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor byl vybrán takzvaným záměrným výběrem. Reichel (2009) definuje záměrný výběr jako výběrový soubor, který je volen na základě podobnosti jednotlivých vlastností.

Pro tuto bakalářskou práci byli výzkumným souborem sociální pracovníci krajských úřadů z oddělení sociálně-právní ochrany dětí, kteří mají na starost náhradní rodinnou péči. Konkrétně se jednalo o pracovníky z kraje Královéhradeckého, Libereckého, Zlínského, Olomouckého, Plzeňského a Ústeckého.

Žádosti o rozhovor byly odeslány prostřednictvím e-mailu vedoucím oddělení sociálně-právní ochrany dětí všech 14 krajských úřadů. Někteří z adresátů odpověděli přímo, zatímco jiní dále přeposlali dotaz konkrétním sociálním pracovníkům. Kladná odpověď

byla obdržena od 11 krajů. Následně se podařilo uskutečnit rozhovor se 6 z těchto krajských úřadů, neboť ostatní neodpověděli na následné e-maily. Z toho 3 kraje vůbec nereagovaly na žádost o rozhovor. Počet respondentů tak zůstal na šesti, protože bylo dosaženo dostatečného množství dat získaných během těchto rozhovorů, a to takzvaným nasycením.

Komunikační partneři budou z důvodu zachování anonymity označováni následovně: komunikační partner (dále jako KP) 1, KP 2, KP 3, KP 4, KP 5 a KP 6.

Tabulka 3: Přehled komunikačních partnerů

Komunikační partneři	Kraj
K1	Ústecký
K2	Plzeňský
K3	Olomoucký
K4	Zlínský
K5	Liberecký
K6	Královéhradecký

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

3.3 Realizace výzkumu

Výzkum probíhal v období od listopadu 2023 do ledna 2024. Rozhovory proběhly po domluvě se všemi respondenty online formou.

Na úvod rozhovoru jsem se respondentům představila a shrnula základní informace týkající se mé bakalářské práce, tedy jaké je její téma či cíl a jaké otázky budu pokládat. Respondenti byli před samotným rozhovorem ujištěni, že bude zachována jejich anonymita a informace či data z tohoto rozhovoru budou použity pouze pro účely výzkumu a praktickou část bakalářské práce. Ve své práci dodržuji anonymitu dotazovaných, nejsou zde použita žádná jména. Před spuštěním audiozáznamu byl každý

komunikační partner dotázán, zda souhlasí s nahráváním rozhovoru. Všichni komunikační partneři souhlasili. Rozhovory byly zaznamenávané pomocí mobilního telefonu, následně byly přepsány do textové podoby a z mobilního telefonu smazány. Podkladem pro rozhovory byly připravené otázky, které byly doplněny v reakci na odpovědi o doplňující otázky.

Rozhovory trvaly v rozmezí 25–65 minut. Doba se odvíjela od sdílnosti komunikačních partnerů a vyžadovaného času k zamyšlení, který každý respondent potřeboval.

3.4 Vyhodnocení dat

I když je vyhodnocení získaných dat z kvalitativní výzkumné strategie časově náročnější, umožňuje detailnější analýzu získaných informací, a tudíž lepší vhled a porozumění dané problematice. Během třídění a kategorizování hledá výzkumník řešení problémů, pokud však následný sběr a jeho vyhodnocení nepřináší nic nového, bývá zpravidla výzkum ukončen (Reichel, 2009).

Pro nahrávání online rozhovorů byla využita aplikace diktafon na mobilním telefonu. Rozhovory byly po přepsání do textového procesoru Word vyhodnoceny technikou otevřeného kódování.

Při otevřeném kódování se nejdříve získaná data rozdělí na jednotky, kterým jsou následně přiděleny nějaké kódy, z nichž vycházejí dané kategorie (Šedřová, 2007).

3.5 Etika výzkumu

Etika výzkumu hraje při realizaci dle Hendla a Remra (2017) velkou roli. Je nezbytné, aby nebyla odhalena totožnost komunikačních partnerů (Hendl a Remr, 2017). Proto jsou v této práci veškeré uvedené údaje psané pouze v takovém rozsahu, aby nebylo možné rozeznat totožnost sociálních pracovníků (Disman, 2011).

Etické chování ve vztahu k respondentům zahrnuje dle Švaříčka et al. (2007) zachování anonymity komunikačních partnerů, získání informovaného souhlasu a také následné zpřístupnění práce účastníkům výzkumu. Respondenti by měli mít možnost svou účast ve výzkumu kdykoliv dobrovolně ukončit (Švaříček et al., 2007). Od všech komunikačních partnerů byl souhlas s účastí na výzkumném šetření zaznamenán prostřednictvím aplikace diktafon na mobilním telefonu. Komunikačním partnerům bylo vysvětleno, jak bude s pořízenými audiozáznamy z uskutečněných rozhovorů naloženo, tedy že budou využity

pouze k přepisu a poté smazány. Každý komunikační partner byl poučen o tom, že může rozhovor kdykoliv ukončit, k čemuž ani jednou nedošlo.

Miovský (2006) zmiňuje také důležitost ochrany výzkumníka samotného. Ten by měl chránit své hranice, osobní údaje a dbát na zachování svého zdraví.

4 Výsledky

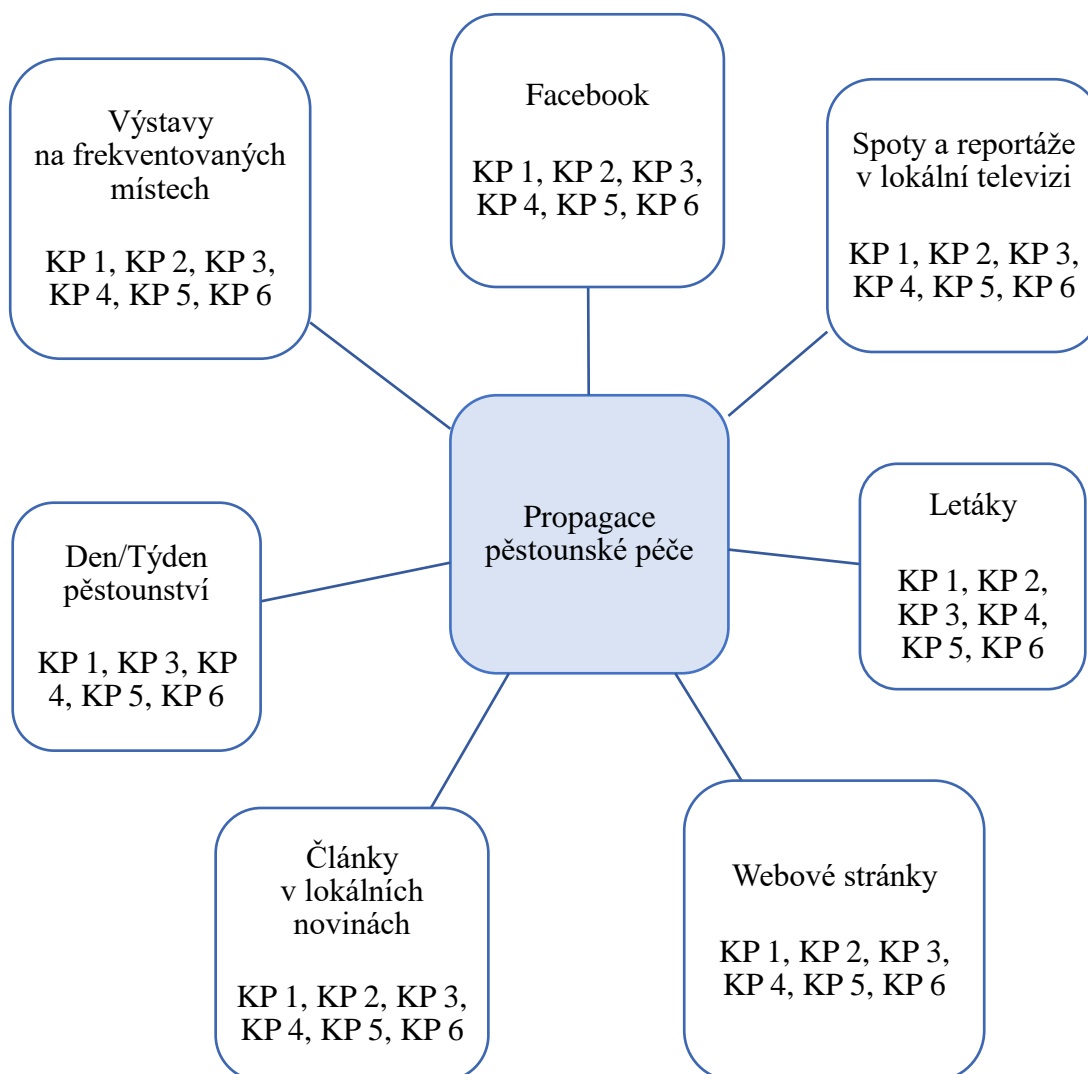
V této kapitole jsou analyzována data získaná z rozhovorů s komunikačními partnery, která byla po přepsání zakódována a následně byly jednotlivé kódy přiřazeny pod kategorie, jež vycházejí z výše uvedených výzkumných otázek. Polostrukturovaný rozhovor poskytl 6 komunikačních partnerů, jimiž byli sociální pracovníci z krajských úřadů, konkrétně z úseku náhradní rodinné péče. Ve dvou případech šlo přímo o vedoucí těchto oddělení, ale pro zachování anonymity nebude uvedeno, z kterého krajského úřadu jsou. Během rozhovorů panovala uvolněná atmosféra a všichni komunikační partneři byli při sdělování svých poznatků a zkušeností z praxe ochotní. Bylo pouze důležité soustředit se na to, aby byly zodpovězeny všechny podstatné otázky či témata a směřovalo se tak ke stanovenému cíli.

V procesu prováděných rozhovorů byla věnována pozornost následujícím kategoriím:

1. propagace pěstounské péče,
2. nedostatek žadatelů,
3. změny a motivace,
4. finance,
5. novela zákona z roku 2022,
6. vzdělávání žadatelů krajským úřadem,
7. úskalí ve vzdělávání žadatelů z pohledu krajských úřadů.

Tyto kategorie sloužily jako rámec pro průběh rozhovoru a ovlivňovaly jeho strukturu. Dále se obsah rozhovorů utvářel na základě zkušeností a výpovědí komunikačních partnerů. V jednotlivých kapitolách jsou uvedeny přesné výroky jednotlivých komunikačních partnerů z důvodu zachování jejich autentičnosti.

Kategorie 1: Propagace pěstounské péče

Obrázek 1: Propagace pěstounské péče

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Všichni komunikační partneři vyjadřují shodu v převážné většině aktivit a činností, jež provádějí v rámci propagace náhradní rodinné péče. Tento výzkum se zaměřuje konkrétně na aktivity určené k propagaci pěstounské péče. Všechny krajské úřady disponují webovými stránkami, které jsou specificky zaměřené na náhradní rodinnou péči a poskytují tak zájemcům kompletní informační zdroje týkající se této problematiky. Paralelně k tomu spravují také své profily na online platformě Facebook. Komunikační partneři se dále jednomyslně shodují na propagaci prostřednictvím televizních spotů v místním vysílání, distribuci letáků, publikováním článků v tisku a lokálních novinách a také formou reklamy v hromadné dopravě či putovních výstav, na nichž jsou

prezentovány obrazy nebo banery pěstounů, jež obsahují základní informace či vyvracejí předsudky a mýty týkající se pěstounské péče. Dotazované kraje rovněž shodně podporují a pořádají vyhrazený den či týden, který je věnován výhradně tématu pěstounství či náhradního rodičovství.

KP 1 uvedl mimo již zmíněných aktivit pro propagaci pěstounské péče také konference pořádané krajským úřadem spolu s účastí a podporou aktivit partnerů na daném území.

KP 2 vypověděl: „*Snažíme se dělat soutěže pro pěstounské rodiny, s čímž je ještě spojena osvěta, co se týká pěstounské péče, protože pěstouny potřebujeme stále, takže to je naše pravidelná činnost. Náměstek pro oblast sociálních věcí vystupoval v regionální televizi, kde byla přizvána i paní pěstounka, aby tam pohovořila o pěstounské péči. Dále měl také nedávno náměstek rozhovor na téma pěstounské péče.*“

Během rozhovoru s KP 2 mi byl ukázán také nový vizuál pro pěstounskou péči v daném kraji, pod kterým je propagována pěstounská péče jak krajským úřadem, tak neziskovými organizacemi. KP 2 k tomu uvádí: „*Když ho občan uvidí, aby si to spojil s pěstounskou péčí.*“ Toto jednotné logo zmiňuje v rozhovoru i KP 3. I jejich kraj plánuje ve spolupráci s polygrafickou školou vytvořit jednotné logo a nadále ho používat ve spojitosti s náhradní rodinnou péčí. To jak v doprovázejících organizacích, OSPOD i v rámci krajských institucí.

KP 3 uvádí jako nejefektivnější kampaně společenské akce. „*Děláme každý rok den pro rodinu vlastní i náhradní, což je takové setkání všech rodin. V loňském roce jsme dělali například akce jako Předmájová veselice, která byla jako takové ocenění těch pěstounů a byl to bál s tombolou pro ně, aby věděli, že si jich ceníme a chtěli jsme jim tím poděkovat za tu jejich práci a nasazení. Dále se dělal Duhový běh, což je běh pro rodiny v Jeseníku. Spoustu akcí dělají také samotné doprovázející organizace nebo OSPOD.*“ KP 3 dodává, že tyto akce jsou rozhodně nejúčinnější, jelikož se jimi osloví nejširší společnost a právě ti, kteří o náhradní rodinné péči moc neví. „*Když se dělají jen akce pro pěstouny, tak už moc lidí neoslovíte.*“

KP 1 spolu s KP 3 a KP 6 uvádí, že mají na propagaci vyčleněnou speciální pracovní skupinu. Ta je většinou složena ze zástupců krajského úřadu, doprovázejících organizací, zástupců OSPOD. KP 1 k dalším možným členům uvádí: „*Jako hosty jsou zástupkyně MPSV (mají svou pracovní skupinu na propagaci NRP, kdy nás „krajánky“ metodicky*

vedou) a zástupkyně Nadace J&T, kdy tato nadace podporuje tyto aktivity. “ KP 3 zmiňuje, že jejich pracovní skupiny se účastní i zástupci pěstounů. Schází se měsíčně a plánují zde akce na propagaci či zviditelnění náhradního rodičovství. „Zjišťujeme, že nejvíce pomáhá a rádi bychom to více podpořili, takzvaný efekt sněhové koule, kdy samotný pěstoun si zve své vlastní známé a přátele na setkání, například grilování nebo nějaký výlet, a neformálně ty nejbližší informuje o tom, co dělá a co to obnáší.“ Ukazuje se tedy, že nejvíce zájemců sdělí, že se rozhodli po této zkušenosti a rozhovoru s již fungujícím pěstounem, od kterého dostali finální impulz.

Na 1. výzkumnou otázku („Jakým způsobem propaguje Váš krajský úřad pěstounskou péči?“) KP 4 odpovídá, že se kraj aktivně věnuje různým iniciativám, jejichž cílem je podpora a motivace k náhradní rodinné péči a které zahrnují různé aspekty podpory a osvěty. KP 4 vysvětluje: „Tyto aktivity zahrnují například i výše zmiňované informační kampaně. Kraj také spolupracuje s různými organizacemi a institucemi, aby zajistil efektivitu těchto činností.“ Kromě aktivit, které v rámci propagace provádí všechny kraje, viz obrázek, KP 4 zmiňuje: „V květnu pravidelně pořádáme Den pěstounských rodin, jehož součástí je Ocenění pečující osoby v kategorii pěstoun apod.“

KP 5 k tématu propagace pěstounské péče dodává: „Zmiňované činnosti slouží k tomu, abychom šířili osvětu a ty správné informace o náhradní rodinné péči a pěstounství, to ne jenom mezi zájemce, ale i ostatní lidi, aby měli to správné povědomí v našem kraji.“

KP 6 zmiňuje mimo již uvedených aktivit připravovaný koncert, během kterého bude propagována pěstounská péče.

Kategorie 2: Nedostatek žadatelů

Všichni komunikační partneři jednoznačně konstatují, že čelí nedostatku zájemců a žadatelů nejen o pěstounskou péči, ale i o náhradní rodinnou péči obecně. Zároveň vyjadřují naléhavou potřebu zvýšení počtu těchto zájemců. Taktéž se shodují, že spektrum příčin nedostatku zájemců a žadatelů je poměrně rozmanité.

KP 1 na otázku, jaké jsou podle vás důvody nedostatku žadatelů o pěstounskou péči, odpověděl, že většina zájemců o pěstounskou péči se bojí toho, že nemohou vyřizovat pro svěřené děti vše, co je potřeba, a potřebují k některým věcem souhlas rodičů. Kontakt s biologickými rodiči dítěte se také obávají, respektive se obávají takzvaných

rodičů agresorů. KP 1 dále dodává: „*Obávají se, že se budou rodiče domáhat vstupu do jejich domácnosti, budou muset dítě vrátit do původní rodiny, tj. z jejich pohledu nefunkční, resp. dysfunkční rodiny.*“

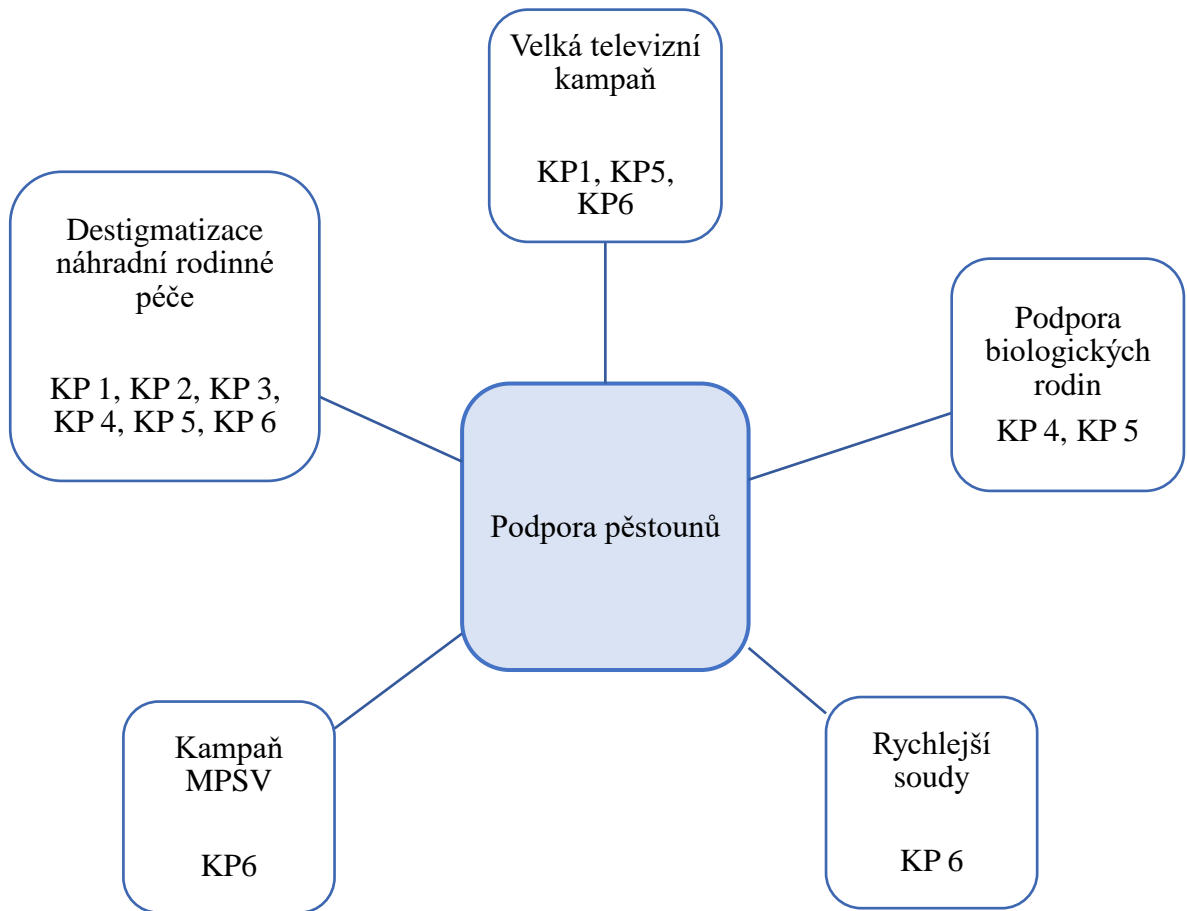
KP 2 uvádí, že za nedostatkem žadatelů stojí to, že pěstouni ve společnosti nemají dostatečnou prestiž, a to je ve společnosti velký problém. Dále KP 2 doplňuje: „*Největší pomoc by byla destigmatizace celého pěstounství, ale jak toho docílit, to se obávám, že moc nevymyslíme.*“ Také uvádí, že záleží na daném kraji. „*U nás se bere pěstounství úplně jinak, než máme zkušenosti z jiných krajů, kde k tomu lidé přistupují jinak, a proto mají možná i víc pěstounů, jelikož jsou tam lidé jiného založení. U nás je to i složením obyvatelstva trošku jiné, a to se na tom podepisuje. Plošná osvěta je ale samozřejmě nereálná.*“

S tím, že je ve společnosti náhradní rodičovství nedocenené, souhlasí i KP 6. I ten uvádí jako hlavní důvod nedostatku žadatelů o pěstounskou péči naši společnost. K této věci se vyjádřil následovně: „*Medializují se převážně případy, při kterých něco selhalo. Pěstouni jsou standardním obrázkem naší společnosti, to znamená, že logicky tam vždycky dojde k nějakému selhání, jako v běžném životě. Media si ale z toho berou jen extrémní případy. Společnost není nastavená na tuto pomoc. Nemáme jako společnost problém poslat SMS nebo někam poslat peníze, ale dát náš volný čas pro pomoc, to už je problém. Není společensky docenené, jak důležitou činnost pěstouni dělají. Společensky by museli dostat určitou prestiž, aby se zvýšil zájem o náhradní rodinnou péči.*“

KP 4 se vyjádřil následovně: „*Důvodem nedostatku pěstounů je jistě i to, že děti, které tuto službu potřebují, je velmi mnoho a jejich počet se zvětšuje.*“

Mezi další důvody nedostatku žadatelů můžeme dle KP 5 zařadit například neudělení souhlasu dětí či partnera s pěstounskou péčí případnému zájemci nebo neakceptace ze strany širší rodiny. „*U některých lidí to může být to, že má špatné informace, u některých to, že informace mají, ale nemají třeba zázemí rodinné.*“

Kategorie 3: Změny a motivace

Obrázek 2: Podpora pěstounů

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Z výzkumu vyplývá, že dotázané krajské úřady vnímají jako pozitivní opatření pro řešení dlouhodobého nedostatku zájemců a pěstounů možnost realizace velké celostátní televizní kampaně na hlavních vysílacích kanálech. Tato kampaň by měla sloužit k osvětě, motivaci a podpoře zájmu o náhradní rodinnou péči v rámci společnosti a současně k překonání existujících mýtů a předsudků, které obklopují oblast pěstounské péče a náhradní rodinné péče obecně. Komunikační partneři také navrhují zvýšení podpory pro biologické rodiny, urychlení soudních řízení a realizaci kampaně ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí.

Velkou celorepublikovou televizní kampaň na hlavních vysílacích kanálech by uvítali a v rozhovoru uvedli KP 1, KP 5 a KP 6. KP 5 k dané věci uvedl: „*Jakmile dáte něco do hlavního vysílacího času na hlavním vysílacím kanále, bude to mít úplně jiný dopad než*

regionální aktivity. Ty by měly jen podporovat tu celorepublikovou kampaň.“ KP 1 k tomu doplňuje, že by měly být v médiích prezentovány hlavně pozitivní zkušenosti s pěstounskou péčí, nikoliv jen ty negativní, ačkoliv je zřejmé, že právě ty jsou lépe prodejné a veřejnosti zajímavější.

KP 6 uvádí, že by byl jejich kraj rád za větší angažovanost v náhradní rodinné péči ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí. *„Ministerstvo má prozatím jen občas drobné snahy, ale představovaly bychom si masivnější kampaň.“*

S tím nesouhlasí KP 3, podle něhož je celorepubliková spolupráce docela dobrá. K tomu se vyjádřil následovně: *„Probíhá pravidelné setkání koordinátorů propagačních věcí, což organizuje Ministerstvo práce a sociálních věcí, bývá to tak 2 – 3krát za rok a informují se tam o těch zajímavých věcech, vymýšlejí tam i něco nového, co se dá přenést do jednotlivých krajů.“*

Na otázku, co by podle vás pomohlo v rámci motivace budoucích žadatelů, odpověděl KP 4 takto: *„Z marketingového hlediska by mohly pomoci efektivní marketingové kampaně zaměřené na širokou veřejnost, které zdůrazňují význam a potřebu náhradní rodinné péče. Veřejnost by měla být prostřednictvím různých kanálů, jako jsou sociální média, tiskoviny, veřejné akce a vzdělávací semináře, informována o potřebě náhradní rodinné péče a o tom, jaký pozitivní vliv může mít na životy dětí.“*

Na to navazuje i svou odpovědí KP 1, který doplňuje: *„Hlavně u mladé generace vybudovat povědomí, že je normální a fajn být pěstounem a že děti v pěstounské péči měly a mají díky tomu, čím prošly v původních rodinách, možná občas trochu jiné vnímání světa, ale jsou úžasné a zaslouží si vyrůstat v láskyplné rodině. Toto si zaslouží všechny děti.“* Nedílnou součástí destigmatizace společnosti by měla být osvěta o dávkách pěstounské péče, k tomu KP 1 dodává: *„Vysvětlovat, k čemu jsou určeny jednotlivé dávky pěstounské péče a co je za ně pořizováno; prostý součet sumy může u některých osob vyvolávat představu, že mají pěstouni děti pouze na peníze.“*

KP 4 se společně s KP 5 shodují na tom, že je potřeba více podpořit biologické rodiny, aby NRP nebyla potřeba a zároveň aby se o ní více vyvracely mýty a předsudky. KP 4 dodává: *„Pomohlo by snížení počtu dětí, které nemůžou žít se svými rodiči. Celospolečenské změny ve smyslu většího důrazu na rodinný život. Ať už v původních rodinách, tak i u lidí, kteří by byli schopní být rodiči náhradními.“*

KP 6 uvedl, že by pěstounské péči také pomohly rychlejší soudy. Jako důvod udává: *„Několik měsíců je u dítěte hodně dlouhá doba, může to poznamenat jeho vývoj. Dále také vytvořit něco mezi osvojením a pěstounskou péčí, aby se mohli umisťovat i děti, o které rodiče nemají zájem, ale z nějakého důvodu neudělí souhlas, a naopak pěstouni nechtějí dítě z tohoto důvodu osvojit.“*

Kategorie 4: Finance

Všichni komunikační partneři se jednohlasně shodli na dostatku finančních prostředků, jež jsou k dispozici jejich příslušným krajským úřadům pro propagaci pěstounské péče. KP 3 společně s KP 5 uvedli, že by uvítali možnost plného úvazku pro jednoho zaměstnance, a to s cílem umožnit mu plnou angažovanost v kampaních, které by zvýšily povědomí o náhradní rodinné péči a více jí zviditelnily.

KP 1 k finančním prostředkům zmínil, že v případě potřeby jsou tyto prostředky na propagaci pěstounské péče navýšeny.

KP 4 ve své výpovědi uvedl, že jejich kraj věnuje významnou pozornost propagaci pěstounské péče a vždy se snaží alokovat finanční zdroje tak, aby odpovídaly potřebám a cílům této důležité oblasti. *„Přestože rozpočet je vždy předmětem pečlivého zvážení a musí reagovat na různé požadavky a omezení, je naším cílem zajistit, aby byly dostupné všechny potřebné zdroje pro efektivní a účinnou propagaci pěstounské péče.“*

KP 5 na otázku, zda má kraj dostatečné finance na propagaci pěstounské péče, odpověděl: *„Více financí by pomohlo, také ale vyhradit člověka přímo jen na tyto kampaňové aktivity a nemít to jen jako poloviční úvazek nebo doplněk k jiné agendě.“*

S tím souhlasí a dále to ve své výpovědi rozvíjí i KP 3: *„Určitě, kdyby tady byl někdo, kdo by měl větší úvazek a mohl se více věnovat kampaňovým aktivitám, tak by to určitě pomohlo, protože už jenom to samotné jednání pracovní skupiny vám zabere čtvrtinu času a potom ten zbývající čas nemáte pro věnování se dané problematice a třeba není prostor pro kontaktování zajímavých lidí a organizací, které by se mohly zapojit.“*

Kategorie 5: Novela zákona z roku 2022

Odpovědi na otázku, jak podle vás ovlivnila novela z roku 2022 zájem lidí o pěstounskou péči, se v jednotlivých krajích poměrně odlišují.

KP 1 a KP 3 se shodují, že zvýšení dávek pěstounské péče bohužel nepřineslo očekávané zvýšení zájmu o výkon pěstounské péče.

KP 3 uvádí: *„Nějaký výrazný nárůst zájemců jsme nepozorovali, drobný možná, ale ne příliš velký. Ono to souviselo samozřejmě s tím, že po té novele nebyly ty částky o tolik vysoké.“* KP 3 také zmiňuje nelibost příbuzných pěstounů po změně rozdělení odměn v novele z roku 2022. *„My jsme tu těch případů neměli mnoho, že by byli nějací ti stěžovatelé, ale bohužel byla ta situace taková, že jim nemohla být přiznána taková odměna, kterou by měli mít anebo si ji rozhodně zasloužili, což víme.“*

Oproti tomu KP 5 a KP 6 se shodují na tom, že zájem o pěstounskou péči se po novele trochu zvýšil.

KP 6 uvádí: *„Po poslední novele jsme určitě sledovali vzestup žádostí, ale nebyli ovlivněni pouze penězi, které poslední novela upravila, ale ti, co se již delší dobu rozhoupávali, tak jim to pomohlo. Byl to ale pouze takový výkyv a držíme se zase zpět na původních číslech.“*

KP 2 si myslí, že to, zda novela ovlivnila zájem lidí o pěstounskou péči, bude jejich kraj schopný vyhodnotit až s větším odstupem od dané novely. *„Každopádně u přechodných pěstounů jsme po novele zaznamenali větší nárůst podaných žádostí.“*

KP 4 odpověděl, že tuto věc nedokáže posoudit. *„Zájem o náhradní rodinnou péči je v našem kraji víceméně konstantní. Mírně se zvýšil zájem o PP na úkor zájmu o osvojení. Důvody neznám.“*

Kategorie 6: Vzdělávání žadatelů krajským úřadem

KP 2, KP 3, KP 4, KP 5 a KP 6 se shodují na tom, že vzdělávání žadatelů o pěstounskou péči není prováděno přímo krajskými úřady. Tato role přípravy a vzdělávání žadatelů je svěřena příspěvkovým organizacím, jež mají pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí a jsou tedy pověřeny i touto činností. Krajské úřady následně organizují pouze

povinná setkání pěstounů, která probíhají jednou ročně. Pouze KP 1 uvedl, že provádí přípravu a vzdělávání žadatelů o pěstounskou péči přímo prostřednictvím svého krajského úřadu.

KP 2 na otázku, jaké činnosti provádí krajský úřad v rámci vzdělávání žadatelů o pěstounskou péči, odpověděl: „*Náš krajský úřad má smlouvu s organizacemi, které dělají přípravy, takže my sami je nevykonáváme. U následného vzdělávání zařazených žadatelů je to spíš o neziskovém sektoru. Ty na to mají nástroje, mají k tomu finanční obnos od státu, mají k tomu prostor a spadá to do jejich kompetencí, aby prováděli školení, takže do toho my už vůbec nezasahujeme. Děláme setkání s pěstouny několikrát do roka pravidelně.*“

KP 3, KP 4 a KP 6 se ve své výpovědi shodují a uvádí, že vzdělávání žadatelů o pěstounskou péči v jejich kraji provádí doprovázející organizace. Krajský úřad se v tomto směru nezapojuje.

KP 4 doplňuje: „*Krajský úřad nerealizuje vzdělávání žadatelů o PP, ale zajišťuje odbornou přípravu na přijetí dítěte, která je povinnou součástí odborného posouzení. Rozsah a obsah je dán legislativou. V našem kraji přípravy realizuje příspěvková organizace kraje.*“

KP 3 dále toto téma rozvíjí: *U nás tyto přípravy probíhají takzvaným programem Pride, který je trošku jiný než dříve realizované přípravy, které probíhaly o víkendech. Toto probíhá většinou jednou týdně a vždy je zde jeden odborník spolu s již náhradním rodičem. Ta zkušenost již zkušených pěstounů je pro žadatele nejvíce přínosná.*“

KP 5 k této věci řekl: „*V zákoně je uvedeno, že pěstouny vzdělávají pověřené osoby a ty to vykonávají na základě dohody o výkonu pěstounské péče. Dále jsou financovány ze státního příspěvku, který vyplácí úřad práce, a tak to tedy jde úplně mimo krajský úřad.*“
Také dále uvádí, že to je všude stejné.

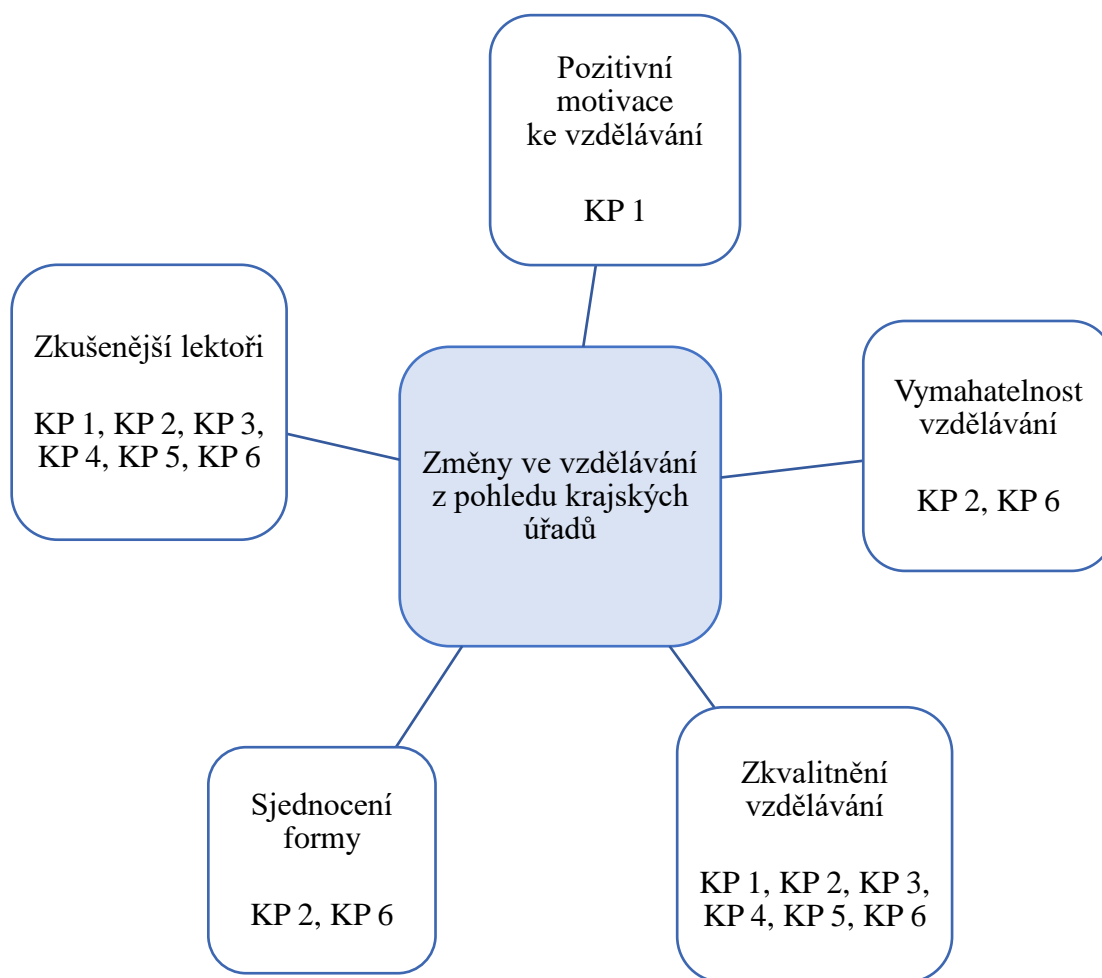
To ale vyvrací KP 1. Jeho kraj realizuje jako jediný vlastní přípravu pro žadatele o náhradní rodinnou péči již mnoho let. „*V rámci příprav jsou žadatelům vysvětlovány právní předpisy, předávány praktické informace pro výkon pěstounské péče jako například oblast zdravotní, vzdělávání, doklady, změna jména a příjmení, cestování apod. Dále také informace o tom, pro jaké děti v našem kraji hledáme pěstouny, to znamená charakteristika dětí a charakteristika rodin, ze kterých děti pocházejí. V psychologickém*

bloku mají možnost přiblížit se díky různým zážitkovým a projektovým technikám k prožívání dětí, které přicházejí do pěstounské péče, jejich obavy, strachy, nedůvěra.“ KP 1 uvedl, že vlastní přípravy jim vyhovují a vidí v tom řadu výhod. Za těch pár let realizace mají již stálý tým odborníků a externích pracovníků, kteří se na přípravách podílejí. Jako další a největší výhodu KP 1 uvedl, že k nim mají žadatelé větší důvěru a jsou vůči pracovníkům krajského úřadu otevřenější. *„Pro nás, jako pracovníky krajského úřadu, vnímáme jako velmi pozitivní, že se se žadateli v rámci přípravy blíže seznámíme, což nám následně pomáhá při párování s dětmi, při zprostředkování náhradní rodinné péče.“*

Další výhodu vnímají v tomto kraji při seznamování žadatelů s fungováním a praxí během zprostředkování náhradní rodinné péče. *„Kdo všechno se na něm podílí, jak probíhají následná soudní řízení a jak probíhá spolupráce s OSPOD. Jako další výhodu vnímáme to, že žadatelé dostanou informace, jaké děti se v evidenci našeho úřadu nacházejí, zejména z hlediska rodinné anamnézy, etnicity, jelikož většina dětí je smíšeného etnika, a užívání omamných a psychotropních látek a zároveň jaká specifika péče o takovéto děti obnáší. Drtivá většina dětí, které máme v evidenci, je od rodičů, kteří jsou uživateli návykových látek.“* Často se u nich řeší novorozenecký abstinenční syndrom, protilátky na žloutenku typu C.

KP 5 k tématu vzdělávání doplnil následovně: *„Pro pěstouny máme jen odměňovou aktivitu, která je nad rámec, a záleží, jak to rozpočet dovolí a můžeme udělat krajské vzdělávání, ale je to aktivita navíc, jen když se zadaří.“*

Kategorie 7: Úskalí ve vzdělávání žadatelů z pohledu krajských úřadů

Obrázek 3: Změny ve vzdělávání z pohledu krajských úřadů Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Komunikační partneři projevili různé názory ohledně potenciálních změn v povinném vzdělávání. Někteří z nich navrhují zdokonalení vzdělávacích programů pro pěstouny, standardizaci formátu vzdělávání a stanovení jasných pravidel pro vymahatelnost této vzdělávací povinnosti. Zároveň zdůraznili potřebu kvalifikovaných a zkušených lektorů, kteří budou mít přesně definovaná témata, ale zároveň budou cílit na trendy současné doby a v neposlední řadě budou pozitivně motivovat zájemce a pěstouny k těmto vzdělávacím aktivitám.

Při dotazu, zda je povinný počet hodin dostatečný, reagovali pouze dva komunikační partneři, že není, zároveň si ale uvědomují, že delší časový interval by případně zájemce

odradil. Všichni se jednohlasně shodují, že není tak důležitý časový rozsah, ale především kvalita a obsah vzdělávání spolu s odborností a zkušeností lektorů.

KP 2 uvedl: *„Podle mě je úskalí hlavně to, že je to vyprávěná teorie, jako škola. Ta praxe je pak ale mnohdy jak náraz na zed' pro ty pěstounky, protože až poté poznají, o čem se tam tedy mluvilo.“*

KP 4 doplňuje: *„Žádný kurz nemůže zájemce připravit na všechny situace, které náhradní rodičovství přináší. Pěstouni po přijetí dítěte mají zajištěno průběžné vzdělávání a doprovázení, včetně odborných služeb.“*

KP 6 zmiňuje, že je potřeba vzdělávání zkvalitnit a sjednotit. *„Vzdělávání a doprovázení by mělo mít nějaká pravidla, která by měla být jednotná napříč republikou a měla by být hlavně vymahatelná. I když existují metodiky, každý si je ale může po svém modifikovat.“*

S tím ve své odpovědi souhlasí i KP 2 *„Počet hodin, který je daný zákonem, je dostatečný, ale ta forma není vždy ideální a přínosná pro pěstouna. Ty formy mohou být jakékoliv, ať už online, nebo jen dodání materiálu na nastudování a nedá se ověřit, zda se pěstoun opravdu vzdělal. Po covidu se samozřejmě více rozšířily neprezenční formy vzdělávání.“*

Se současným počtem hodin a nastaveným systémem souhlasí i KP 1. Dodává k tomu následovně: *„Je důležitá kvalita nabízeného vzdělávání a pozitivní motivace pěstounů, aby pochopili, že jim vzdělávání při výkonu pěstounské péče bude pomáhat a že to není jen otravná povinnost.“*

Dle KP 4 není dostatečný momentálně stanovený povinný počet hodin následného vzdělávání. Dále uvádí: *„Nevím ale, zda je reálné, aby zájemci byli ochotní absolvovat výrazně delší odbornou přípravu.“*

Podobného názoru je i KP 5, jenž k dané věci vypověděl: *„Určitě by bylo fajn, aby bylo to vzdělávání delší a rozsáhlejší, na druhou stranu by to snižovalo motivaci lidí, kteří by do toho chtěli jít.“*

Velké úskalí je dle KP 1 to, pokud jsou žadatelé podporováni v nereálných představách ohledně požadavků na přijímané děti a na průběh pěstounské péče. *„Zejména kontakty s biologickou rodinou, sourozenci a rodiči.“*

5 Diskuse

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zmapování aktivit jednotlivých krajských úřadů pro podporu pěstounské péče společně se zjištěním, jakým způsobem přibližují tuto problematiku široké veřejnosti. Dále také to, jak podporují a vzdělávají případné žadatele o pěstounskou péči. V bakalářské práci byly stanoveny dvě výzkumné otázky: „Jakým způsobem propagují jednotlivé krajské úřady pěstounskou péči?“ a „Jaké činnosti provádějí jednotlivé krajské úřady pro vzdělávání žadatelů o pěstounskou péči?“

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou, přičemž teoretická část zahrnuje definici pojmu rodina, náhradní rodinná péče spolu s popisem jejích jednotlivých forem, vysvětlení tématiky sociálně-právní ochrany dětí a činnost krajských úřadů v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče.

V praktické části byla pro splnění cíle a získání potřebných dat použita kvalitativní výzkumná strategie. Výzkumný soubor byl vybrán metodou záměrného výběru a tvořilo jej šest komunikačních partnerů. Data byla získávána pomocí metody dotazování a technikou polostrukturovaného rozhovoru. Komunikačním partnerům byly pokládány předem připravené otázky, jež směřovaly k získání odpovědí na stanovenou výzkumnou otázku. Data byla následně zpracována otevřeným kódováním.

Pozornost byla zaměřena na následující kategorie:

1. propagace pěstounské péče,
2. nedostatek žadatelů,
3. změny a motivace,
4. finance,
5. novela zákona z roku 2022,
6. vzdělávání žadatelů krajským úřadem,
7. úskalí ve vzdělávání žadatelů z pohledu krajských úřadů.

Při závěrečné interpretaci výsledků je nutné zmínit, že se jednalo o kvalitativní studii, do které byli zapojeni pouze ti komunikační partneři, kteří vyjádřili souhlas se spoluprací. To může tento výzkum lehce limitovat.

Z výsledků provedených rozhovorů vyplývá, že způsoby propagace náhradní rodinné péče se u zkoumaných krajských úřadů převážně shodují. Krajské úřady se aktivně věnují

různým iniciativám, jejichž cílem je podpora a motivace k náhradní rodinné péči společně s osvětou tohoto tématu. Všechny krajské úřady disponují webovými stránkami, které jsou specificky zaměřené na náhradní rodinnou péči a poskytují tak zájemcům kompletní informační zdroje týkající se této problematiky. Paralelně k tomu spravují také své profily na online platformě Facebook. Komunikační partneři se dále jednomyslně shodují na propagaci prostřednictvím televizních spotů v místním vysílání, distribuce letáků, publikování článků v tisku a lokálních novinách a také formou reklamy v hromadné dopravě či putovních výstav, na nichž jsou prezentovány obrazy nebo banery pěstounů, jež obsahují základní informace či vyvracejí předsudky a mýty týkající se pěstounské péče. Dotazované kraje rovněž shodně podporují a pořádají vyhrazený den či týden, který je věnován výhradně tématu pěstounství či náhradního rodičovství.

Výzkumem bylo zjištěno, že všichni dotazovaní komunikační partneři využívají sociální síť Facebook jako jednu z možných forem propagace. Dle mého názoru je tato síť v současné době používána spíše starší generací a v mnohem menší míře než dříve. KP 1 uvedl: „*Hlavně u mladé generace vybudovat povědomí, že je normální a fajn být pěstounem.*“ Groh (2024) uvádí, že takzvaná generace Z, tedy generace narozená v letech 1997 až 2012 používá nejčastěji sociální platformy YouTube, Instagram či Tik Tok. Generace Z společně s generací Y (lidé narození v letech 1980 až 1990) neupřednostňují trávení volného času sledováním lokální televize nebo novin. Většina aktivit, které podnikají krajské úřady dle sdělení komunikačních partnerů, je tedy zaměřená především na starší generace. Podle mého názoru by měly krajské úřady v následujících letech zaměřit svou pozornost na mladší generaci (výše zmiňovanou generaci Y a Z), která by mohla být již v mladém věku informována o tématu náhradní rodinné péče, aby v dospělosti nevnímala tento koncept tak negativně jako starší generace. Pro efektivní kampaně na sociálních sítích je dnes nezbytné mít odborníka, jenž dobře rozumí fungování těchto platforem, zná algoritmy, reklamy a možnosti online spoluprací. Komplexnější online kampaně krajských úřadů by mohly pomoci přiblížit toto téma veřejnosti a vyvrátit rozšířené mýty. V dnešní době je online svět nejrychlejším prostředkem pro vzdělávání lidí, a proto by letáky či webové stránky měly být spíše návazná součást kampaně na sociálních sítích.

V průběhu výzkumu bylo zjištěno, že ve většině případech není vyhrazen specifický sociální pracovník, který by měl dostatek času a zdrojů na to, aby se plně věnoval aktivitám propagujícím náhradní rodinnou péči a spolupracím, jež by pomohly přiblížit

toto téma širší veřejnosti. Tuto agendu vykonává většinou jeden pracovník pouze na částečný úvazek. Musí se tedy věnovat i dalším závazkům, na něž má vyhrazen větší časový a organizační prostor. Aktivity spojené s kampaněmi jsou často na druhém místě. Řešením je vytvoření nové pracovní pozice speciálně určené pro plánování propagace náhradní rodinné péče a správu případných spoluprací.

Na základě provedených rozhovorů jsem usoudila, že by bylo přínosné, aby byl vytvořen nový a jednotný celorepublikový vizuál pro pěstounskou péči, pod nímž bude tato péče propagována. Aby toto logo nebylo pro každý kraj jiné, ale sloužilo by jedno napříč všemi kraji. Plnilo by tak funkci, o které mluvil KP 2: „*Když ho občan uvidí, spojí si to s pěstounskou péčí.*“ Toto logo by se využívalo kdykoliv ve spojitosti s náhradní rodinnou péčí, tedy jak v doprovázejících organizacích, OSPOD, krajských úřadech, ale i na akcích a kampaňových aktivitách na podporu náhradní rodinné péče.

Tato myšlenka jde ruku v ruce s projektem „Standardizace procesu zabezpečení náhradní rodinné péče o děti“, jenž vznikl pod záštitou Ministerstva práce a sociálních věcí a který je financovaný z Evropského sociálního fondu plus a státního rozpočtu. Projekt zahrnuje šest klíčových aktivit, jejichž hlavním cílem je „*zefektivnění a zjednodušení procesu zabezpečení ochrany a pomoci dětem v systému náhradní rodinné péče prostřednictvím standardizace procesu zprostředkování náhradní rodinné péče, s ohledem na krajová specifika v souladu s novelizací zákona o sociálně-právní ochraně dětí*“. Projekt reaguje na problémy v systému náhradní rodinné péče, jelikož uvádí, že je krajově, časově ale i systémově roztržštěná (Právo na dětství, 2022). V rámci tohoto projektu se schází pracovní skupina. Bohužel není nikde uvedena informace, jaké konkrétní kraje se na daném setkání pracovní skupiny sešly. Je evidentní, že se neúčastnily všechny kraje, i když poslední zpráva ze setkání této pracovní skupiny uvádí, že v „*kampaňových aktivitách táhneme za jeden provaz*“ (Buď IN pěstoun, 2023). Na druhou stranu z výzkumu vyplynulo, že některé kraje by uvítaly větší a lepší celorepublikovou spolupráci pod záštitou Ministerstva práce a sociálních věcí.

V průběhu rozhovorů jsem od komunikačních partnerů zaznamenala určité poznatky, které vnímají jako pozitivní opatření pro řešení dlouhodobého nedostatku zájemců a pěstounů. Uvedli například možnost realizace velké celostátní televizní kampaně na hlavních vysílacích kanálech. Tato kampaň by měla sloužit k osvětě, motivaci a podpoře zájmu o náhradní rodinnou péči v rámci společnosti a současně k překonání existujících

mýtů a předsudků, které obklopují oblast pěstounské péče a náhradní rodinné péče obecně. Komunikační partneři také navrhují zvýšení podpory pro biologické rodiny či urychlení soudních řízení.

Výzkum potvrzuje dlouhodobý nedostatek zájemců a žadatelů nejen o pěstounskou péči, ale i o náhradní rodinnou péči obecně. Dotazovaní vyjadřují naléhavou potřebu zvýšení počtu těchto zájemců. Nedostatek pěstounů a zájemců je závažný problém, jelikož je stále větší počet dětí, které potřebují náhradní rodiče, oproti případným zájemcům, což může dětem bránit v dostupnosti vhodné péče. Je nezbytné, aby byla veřejnost informována o možnostech a jasných potřebách pěstounské péče. Podle mého názoru by s nedostatkem pěstounů pomohlo zrovnoprávnění stejnopohlavních párů v procesu a zprostředkování náhradní rodinné péče. To znamená přijetí zákona o manželství pro všechny páry, aby mohly být plnohodnotnými zákonnými rodiči dětí ať už vlastních, či dětí v pěstounské péči. Již před lety považovala Pazlarová (2016) za prokázané, že schopnost být dobrým rodičem nijak nesouvisí se sexuální orientací.

Z výzkumu vyplývá, že zúčastněné kraje mají dostatek finančních prostředků pro propagaci jak pěstounské péče, tak kompletní náhradní rodinné péče. Dle Pemové a Ptáčka (2022) jsou náklady na pěstounskou péči financovány prostřednictvím dávek pěstounské péče, jejichž finančním zdrojem je státní rozpočet. Příspěvky jednotlivých krajů jsou dle jejich názoru velmi variabilní jak v pravidelnosti, tak i v jejich výši. Dále uvádí, že po přepočtení ročních nákladů na pěstounskou péči vychází, že se jedná o formu náhradní péče, do níž plyne i přes setrvalý nárůst nejmenší objem financí (Pemová a Ptáček, 2022).

Během rozhovorů bylo zkoumáno také to, zda novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která byla schválena v roce 2021, ovlivnila zájem lidí o náhradní rodinnou péči. Zvýšení zájmu tato novela podle komunikačních partnerů bohužel nepřinesla.

Z výzkumu bylo dále zjištěno, že vzdělávání žadatelů o pěstounskou péči není ve většině případů prováděno přímo krajskými úřady. Tato činnost je svěřena příspěvkovým organizacím, které mají pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí od krajského úřadu a jsou tedy pověřeny i touto činností. Krajské úřady následně organizují pouze povinná setkání pěstounů, jež probíhají jednou ročně. Pouze jeden komunikační partner uvedl, že provádí přípravu a vzdělávání žadatelů o pěstounskou péči přímo prostřednictvím svého krajského úřadu. Není žádným tajemstvím, že se jedná o Ústecký

kraj. Zjistila jsem to již během psaní teoretické části této práce a při výzkumu a rozhovoru jsem si tuto informaci potvrdila. Mimo jiné se o tom zmiňuje i Macela (2019), který uvádí, že Ústecký kraj představuje určitou výjimku, jelikož dohody uzavírá s pěstouny na přechodnou dobu přímo tento krajský úřad. I díky rozhovoru se zástupcem tohoto výše zmiňovaného kraje usuzuji, že pokud si krajský úřad zajišťuje a organizuje přípravu žadatelů sám, dokáže je díky tomu lépe poznat, žadatelé pak mají důvěru v jednoho člověka, se kterým úzce spolupracují, místo několika pracovníků v odlišných institucích. To může následně pomoci pracovníkům krajského úřadu s výběrem rodiny pro konkrétní dítě, jelikož žadatele opravdu důkladně a dobře znají.

Pro srovnání již v roce 2013 vydalo MPSV analýzu náhradní rodinné péče v celé České republice se zaměřením na přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči. Její výsledky se shodují s výsledky této bakalářské práce. Za ty roky se toho příliš nezměnilo. I v současné době organizují přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči nejčastěji příspěvkové organizace krajských úřadů, následně neziskové organizace a pouze Ústecký kraj si zajišťuje vše sám.

V České republice existuje doprovázení různými subjekty a také několik druhů pěstounské péče. Proto je dle Ministerstva práce a sociálních věcí tato oblast poměrně široká. Doprovázející subjekty mají již vytvořené své interní metodiky. Krajské úřady také metodicky upravují doprovázení, ale i na celostátní úrovni nalezneme metodické materiály. Proto v roce 2023 vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí metodický materiál s názvem *Doprovázení osob pečujících, osob v evidenci a jim svěřených dětí*, jenž si klade za cíl sjednocení postupů orgánů a zúčastněných osob v rámci doprovázení a shrnutí možností doprovázení pro praxi (MPSV, 2023).

V průběhu rozhovorů jsem od komunikačních partnerů zaznamenala určité poznatky, které by podle nich mohly vést ke zlepšení a zdokonalení povinného vzdělávání v procesu náhradní rodinné péče. Z rozhovorů usuzuji, že v současné době je systém následného vzdělávání jistým způsobem nevyhmatelný a také dost nesjednocený. Toto vzdělávání může tedy vypadat jakkoliv. Komunikační partneři by uvítali sjednocení a hlavně stanovení jasných pravidel pro vymahatelnost této vzdělávací povinnosti. Zároveň zdůraznili potřebu kvalifikovaných a zkušených lektorů, kteří budou mít přesně definovaná témata, ale zároveň budou cílit na trendy současné doby a v neposlední řadě budou pozitivně motivovat zájemce a pěstouny k těmto vzdělávacím aktivitám.

Na otázku, zda je povinný počet hodin dostatečný, uvedli pouze dva komunikační partneři, že není, zároveň si ale uvědomují, že delší časový interval by případné zájemce odradil. To potvrzuje i výzkum, který provedla Bubleová mezi lety 2013 a 2014 s týmem odborníků, během něhož zjišťovali potřeby svěřených dětí a náhradních rodičů. Z výsledků tohoto výzkumu vyplynulo, že většina náhradních rodičů se domnívala, že vše trvá velice dlouho, tedy i povinné vzdělávání (Bubleová et al., 2014). Všichni komunikační partneři se jednohlasně shodli, že není tak důležitý časový rozsah, ale především kvalita a obsah vzdělávání spolu s odborností a zkušeností lektorů. Jako velmi pozitivní prvek pěstouni oceňují možnost setkávání s náhradními rodiči, kteří jsou pro ně příkladem dobré praxe (Bubleová et al., 2014).

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zmapování aktivit prováděných jednotlivými krajskými úřady pro podporu pěstounské péče. Práce se zaměřila na způsoby, jakými tyto instituce přibližují a představují téma pěstounské péče široké veřejnosti a jakým způsobem podporují a vzdělávají potenciální zájemce o tuto formu péče. Domnívám se, že stanovený cíl této práce byl naplněn jak v teoretické, tak i v praktické části bakalářské práce. V návaznosti na cíl práce byly stanoveny dvě výzkumné otázky, které směřovaly k porozumění a analýze v oblasti pěstounské péče v rámci krajských úřadů.

U 1. výzkumné otázky (*„Jakým způsobem propagují jednotlivé krajské úřady pěstounskou péči?“*) z výsledků vyplynulo, že aktivity krajských úřadů pro propagaci pěstounské péče se ve své podstatě neliší napříč kraji komunikačních partnerů. Krajské úřady se systematicky snaží informovat širokou veřejnost o náhradní rodinné péči a tuto problematiku do jisté míry ve společnosti normalizovat a poukazovat na její důležitost. Všichni dotázaní se shodují na tom, že klíčovým faktorem by bylo získání prestiže pěstounské péče a pěstounů ve společnosti a vytvoření povědomí o tom, že být pěstounem je normální. Jedním z navržených opatření, které by mohlo vést k lepšímu povědomí veřejnosti, jsou efektivní a masivnější marketingové kampaně či vysílání na hlavních televizních kanálech. Místní kampaně, jež jsou v současnosti realizovány v jednotlivých krajích, by měly sloužit jako doplněk k celorepublikové kampani. Respondenti také vyjádřili přání po vytvoření samostatné pracovní pozice zaměřené pouze na marketingové a osvětové kampaně v oblasti pěstounské péče a náhradní rodinné péče obecně.

U 2. výzkumné otázky (*„Jaké činnosti provádějí jednotlivé krajské úřady pro vzdělávání žadatelů o pěstounskou péči?“*) je ze získaných odpovědí zřejmé, že kraje se spíše nepodílejí na vzdělávání žadatelů o pěstounskou péči. Takové vzdělávání zastávají příspěvkové organizace, které mají pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Krajské úřady následně organizují pouze povinná setkání pěstounů, jež probíhají jednou ročně. Pouze jeden komunikační partner uvedl, že vzdělávání žadatelů o pěstounskou péči provádí přímo prostřednictvím svého krajského úřadu. Tento postup má za následek větší důvěru žadatelů vůči krajskému úřadu a zlepšuje komunikaci mezi pracovníky tohoto úřadu a žadateli. Tento přístup je vnímán pozitivně, protože umožňuje pracovníkům úřadu bližší seznámení s žadateli během přípravy na pěstounskou péči.

Všichni komunikační partneři jednoznačně konstatují, že čelí nedostatku zájemců a žadatelů nejen o pěstounskou péči, ale i o náhradní rodinnou péči obecně. Zároveň vyjadřují naléhavou potřebu zvýšit počet těchto zájemců.

Tato bakalářské práce může být použita jako souhrnný studijní materiál pro studenty zabývající se tematikou náhradní rodinné péče, zejména pěstounskou péčí. Je rovněž určena pro širší veřejnost, která prostřednictvím ní získá pohled na konkrétní aktivity a činnosti prováděné krajským úřadem v rámci procesu náhradní rodinné péče. Výsledky výzkumu mohou dále sloužit jako zdroj inspirace pro sociální pracovníky specializující se na pěstounskou péči a rovněž pro samotné krajské úřady jakožto materiál pro strategické plánování usilující o zlepšení propagace náhradní rodinné péče.

7 Seznam literatury a zdrojů

1. Asociace dítě a rodina, 2019. *Pěstounské rodiny v České republice. Základní charakteristiky pěstounů a dětí v pěstounské péči*. [online]. [cit. 2023-1-7]. Dostupné z: <https://cepp.cz/wp-content/uploads/2019/09/Analy%CC%81za-pe%CC%8Cstounske%CC%81-rodiny-v-C%CC%8Ceske%CC%81-republice.pdf>
2. BUBLEOVÁ, V. et. al., 2014. *Výzkum praxe náhradní rodinné péče v České republice a zkušenosti aktérů s touto praxí*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek. s. 30-233. ISBN 978-80-87455-25-8.
3. BUBLEOVÁ, V., et al., 2018. *Základní informace o osvojení (adopci)*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek. 6 s. ISBN 978-80-87455-29-6.
4. Buď IN pěstoun, 2023. *V kampanových aktivitách táhneme za jeden provaz*. [online]. [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://budinpestoun.cz/cs/web/cz/w/v-kampanovych-aktivitach-tahneme-za-jeden-provaz-aneb-pracovni-setkani-skupiny-na-podporu-pestounu-a-kampanovych-aktivit-k-hledani-zajemcu-o-nahradni-rodinnou-peci>
5. Council of Europe, 2023. *Alternative Care*. [online]. [cit. 2023-11-09]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/children/alternative-care>
6. ČERNÝ, P., 2022. *Kojenecké ústavy se mění*. [online]. [cit. 2024-1-25]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2022/02/04/kojenecke-ustavy-se-men>
7. DISMAN, M., 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost. 4. vydání*. Praha: Karolinum. 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.
8. Evropský výbor pro sociální práva, 2020. [online]. [cit. 2024-3-01]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/719886/ERRC+a+MDAC_rozhodnut%C3%AD+EVSP_new2.pdf/aa01a18c-a46f-4d80-8eaf-bc5f867b4b7d
9. FONT A.S., GERSHOFF T.E., 2020. *Foster Care: How We Can, and Should, Do More For Maltreated Children*. Social Policy Report. 33(3), 1-40, doi: 10.1002/sop2.10.
10. GROH, D., 2024. *Kdo jsou lidé z Generace Z? A jak tyto mladí lidé používají online, sociální sítě a digitální média?* [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://digizin.cz/generace-z-online-socialni-site-digitalni-media/>
11. HENDL, J., 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.

12. HENDL, J., 2015. Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat. 5. rozšířené vydání. Praha: Portál. 736 s. ISBN 978-80-262-0981-2.
13. HENDL, J., REMR, J., 2017. Metody výzkumu a evaluace. Praha: Portál. 376 s. ISBN 978-80-262-1192-1.
14. HUBER, W., 2016. *Etika: základní otázky života*. Praha: Vyšehrad. 29 s. ISBN 978-80-7429-642-0.
15. KEIL, M. F. et al., 2021. Family Environment and Development in Children Adopted From Institutionalized Care. *Pediatric Research*. 91, 1562-1570, doi: 10.1038/s41390-020 01325-1.
16. KIRKNER, A. et. al., 2024. Sexual abuse and disclosure concerns of youth in foster care. *Child Abuse & Neglect*. 149 (3). doi: 10.1016/j.chiabu.2024.106658.
17. KNOPF, A., 2023. Foster Care Better Than Orphanage Care: Family important. *The Brown University Child & Adolescent Psychopharmacology Update*. 25(8), 7, doi: 10.1002/cpu.30795.
18. KOLDINSKÁ, K., 2021. Ostatní oblasti sociálně-právní ochrany dětí a jejich správa. In: ŠÁMALOVÁ, K., VOJTÍŠEK, P. et al., 2021. *Sociální správa. Organizace a řízení sociálních systémů*. Praha: Grada, 323 s. ISBN 978-80-271-2195-3.
19. KRÁLÍČKOVÁ, Z, et al., 2022. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1.
20. KURPEJOVIĆ, J. et. al., 2022. Role of the Modern Family in Economy. In: BEVANDA, V. (eds). *Conference proceedings: EMAN 2022 – Economics and Management: How to Cope With Disrupted Times*. Slovenia, s. 259-260. doi: 10.31410/EMAN.2022.259.
21. Liberecký kraj, 2024. *Osvojení a pěstounská péče (náhradní rodinná péče)*. [online]. [cit. 2024-2-25]. Dostupné z: <https://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/page1966/osvojeni-a-pestounska-pece-nahradni-rodinna-pece>
22. LOVASOVÁ, L., 2006. *Rodinné vztahy*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, s. 5-7. ISBN 80-86991-66-0.
23. MACELA, M., 2019. *Krátkodobá pěstounská péče: Historie, praxe, perspektivy*. Brno: Sdružení pěstounských rodin. s. 39-45. ISBN 978-80-270-5530-2.
24. MATOUŠEK, O., 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vydání. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON). 9 s. ISBN 80-86429-19-9.

25. MATOUŠEK, O., HŮLOVÁ, K., 2013. Práce s rodinami. In: MATOUŠEK, O. et al. *Metody a řízení sociální práce*. 201 s. ISBN 978-80-262-0213-4.
26. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., 2016. *Státní orgány sociálně právní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova. s. 12-38. ISBN 978-80-246-3336-7.
27. MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
28. Moravskoslezský kraj, 2020. *Osoby pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany dětí*. [online]. [cit. 2024-2-2]. Dostupné z: <https://www.msk.cz/cs/temata/socialni/osoby-poverene-k-vykonu-socialne-pravni-ochrany-deti-10222/>
29. MPSV, 2013. *Analýza náhradní rodinné péče v České republice*. [online]. [cit.2024-03-24]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/analyza_SNRP.pdf/2f9bc0a0-33af-d731-35dc-a4608a45cdd6
30. MPSV, 2023. *Doprovázení osob pečujících, osob v evidenci a jim svěřených dětí*. [online]. [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Methodika+doprov%C3%A1zen%C3%AD.pdf/6b235467-061f-0161-1971-99b9d969cb20>
31. MPSV, 2023a. *Formy náhradní rodinné péče*. [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>
32. MPSV, 2024. *Pověřené osoby*. [online]. [cit. 2024-3-16.]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/poverene-osoby>
33. Nadace Sirius et al., 2023. *Pěstounská péče na přechodnou dobu v datech*. Praha: Nadace Sirius. ISBN 978-80-906468-9-6.
34. Nařízení vlády č. 292/2022 Sb., o zvýšení některých dávek pěstounské péče a zaopatřovacího příspěvku podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, 2022. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 135.
35. NEŠÍČ, M., PAVLOVIĆ, Ž. V., 2023. Contacts of Children and Youth in Foster Care With the Family of Origin. *Research in Pedagogy*. 13(2), 267-277, doi:10.5937/IstrPed2302267N.
36. NOVOTNÁ, E., 2018. Náhradní rodinná péče v České republice (adopce, pěstounství, poručenství s osobní péčí), opatrovnictví, předběžné opatření. In:

- KOLEKTIV AUTORŮ. Dobrý pěstoun: *Náhradní rodinná péče v ČR*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb, s. 19-43. ISBN 978-80-907053-2-6.
37. NOVOTNÁ, V. et al., 2022. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem: podrobný komentář k novele provedené zákonem č. 363/2021 Sb. od 1.1.2022: včetně změn účinných od 1.1.2025 a 1.1.2028. 3. aktualizované vydání*. Olomouc: ANAG. s. 10-12. ISBN 978-80-7554-366-0.
38. NOVOTNÝ, P. et al., 2014. *Nový občanský zákoník – rodinné právo*. Praha: Grada. 32 s. ISBN 978-80-247-5167-2
39. PAZLAROVÁ, H., ed. 2016. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 256 s. ISBN 978-80-262-1020-7.
40. PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R., 2022. *Data o dětech: Sociálně-právní ochrana dětí v České republice v datech*. Praha: Grada Publishing. s. 200-438. ISBN 978-80-271-1338-5.
41. Poslanecká sněmovna parlamentu české republiky, 2021. 116. schůze, 54. hlasování, 6. srpna 2021. [online]. Praha: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky, 2021. [cit. 2023-11-22]. Dostupné z: <https://psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=77122>
42. Sněmovní tisk, 2021. 911/0 Novela z. o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. Praha: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. [cit. 2023-11-13]. Dostupné z: <https://psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=911&CT1=07>
43. Právo na dětství, 2022. *Standardizace procesu zabezpečení náhradní rodinné péče o děti*. [online]. [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://www.pravonadetstvi.cz/projekty/aktualni-projekty/standardizace-procesu-zabezpeceni-nahradni-rodinne-pecce-o-deti/>
44. PRIDE-CZ, 2024. *Pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí*. [online]. [cit. 2024-1-24]. Dostupné z: <https://www.pride-cz.com/>
45. REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. Sociologie (Grada). 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
46. Rozum a cit, 2024. *OSPOD a doprovázející organizace v životě pěstounské rodiny. Kdo zastává jakou funkci?* [online]. [cit. 2024-1-23]. Dostupné z: <https://www.pestouni-rac.cz/stranka/ospod-a-doprovazejici-organizace-v-zivote-pestounske-rodiny/>

47. ŘEZÁČ, K., 2022. *Potencialita dětí v náhradní rodinné péči ... od očekávání k autonomii*. Západočeská univerzita v Plzni. s. 150-178. ISBN 978-80-261-1073-6.
48. SEGRIN, Ch., FLORA J., 2011. *Family Communication: Second Edition*. (Routledge Communication Series 2). Arizona: Routledge. 105 s. ISBN 9780415876346.
49. SINCLAIR, I., 2005. *Fostering Now: Messages from Research*. London: Jessica Kingsley Publishers. s. 88-90. ISBN: 9781843103622.
50. SOS dětské vesničky, 2022. *TZ: Počet nejmenších dětí v ústavech klesá, stále je ale co zlepšovat*. [online]. [cit. 2024-1-25]. Dostupné z: <https://www.sos-vesnicky.cz/aktuality/tz-pocet-nejmensich-deti-v-ustavech-klesa-stale-je-ale-co-zlepsovat/>
51. ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
52. TRNKOVÁ, L., 2018. *Náhradní péče o dítě*. Praha: Wolters Kluwer. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-864-3.
53. UNICEF Data, 2023. *Children In Alternative Care*. [online]. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://data.unicef.org/topic/child-protection/children-alternative-care/>
54. *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty*, 2016. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. s. 2. ISBN 978-80-7421-120-1.
55. Úřad práce, 2023. *Příspěvek při pěstounské péči*. [online]. [cit. 2024-1-24]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/prispevek-pri-pestounske-peci>
56. Úřad práce, 2023. *Odměna pěstouna*. [online]. [cit. 2024-1-24]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/odmena-pestouna>
57. Ústecký kraj, 2023. *Zprostředkování dlouhodobé pěstounské péče*. [online]. [cit. 2023-12-29]. Dostupné z: https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1774100
58. 168 hodin, 2022. [online]. [cit. 2023-11-23]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/222452801100109/>
59. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, 1993. In: Sbírká zákonů České republiky, částka 1, s. 21-22.

60. Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, 2011. In: Sbírka zákonů České republiky, částka 131, s. 4755. ISSN 1211-1244.
61. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, 2006. In: Sbírka zákonů České republiky, částka 37, 19 s. ISSN 1211-1244.
62. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, 2002. In: Sbírka zákonů České republiky, částka 48, 2978 s. ISSN 1211-1244.
63. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, 2013. In: Sbírka zákonů České republiky, částka 112, s. 3247-55. ISSN 1211-1244.
64. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, 2012. In: Sbírka zákonů České republiky, částka 33, s. 1197-33. ISSN 1211-1244.
65. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, 1999. In: Sbírka zákonů České republiky, částka 111, s. 7662-80. ISSN 1211-1244.
66. Zákon č. 363/2021 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 2021. In: Sbírka zákonů České republiky, částka 161, s. 4434-55. ISSN 1211-1244.

8 Seznam tabulek

Tabulka 1: Výše příspěvku pro pěstouny bezprostředně po schválení novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí

Tabulka 2: Odměna pěstouna a příspěvek při pěstounské péči – leden 2023

Tabulka 3: Přehled komunikačních partnerů

9 Seznam obrázků

Obrázek 1: Propagace pěstounské péče

Obrázek 2: Podpora pěstounů

Obrázek 3: Změny ve vzdělávání z pohledu krajských úřadů

10 Seznam použitých zkratk

NRP – Náhradní rodinná péče

PP – Pěstounská péče

PPPD – Pěstounská péče na přechodnou dobu

ZSPOD – Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

SPOD – Sociálně-právní ochrana dětí

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

KÚ – Krajský úřad

KP – Komunikační partner